

Списание за екология и горско стопанство ◆ 6 лв.

ГОРА

6-7/2018

Шампионът
2018

STIHL®

www.stihl.bg

9 770861 757009

www.gorabg-magazine.info

ПРОМОЦИЯ

от 09.07. до 07.09.2018

STIHL®

Който работи на открито, сред природата, трябва да може да разчита изцяло на оборудването си. Ето защо освен моторния блок, STIHL разработва сам както режещите вериги, така и шините за моторните триони. За да бъдат притежани компонентите винаги оптимално адаптирани един към друг и съответната област на приложение, веригите на STIHL се произвеждат с швейцарска прецизност в завода на STIHL в гр. Вил, Швейцария. Това изискване за високо качество осигурява изключителна производителност при рязане на режещите вериги STIHL при всяка употреба - и то не само с нашите собствени моторни триони, но и на моторните резачки на други производители. Купете избрани модели вериги с 10% отстъпка* - само при участващите в промоцията дилъри!

* Важи за рязани вериги

Само при участващите
в промоцията дилъри на STIHL:

www.stihl.bg/promocii-i-novini.aspx

Издание на Изпълнителната агенция по горите

Състезанията

Състезания между секачи в България се провеждат от 1968 г., като през 1976 г. страната ни е била домакин на световно първенство. С настъпването на демократичните промени националната надпревара прекъсна за няколко години. Думата „дърводобив“ бе заменена с „екологосъобразно ползване“, но скоро се разбра, че сечта, както и да я наричаме, е потребност за правилното стопанисване на горите. Така е записано и в лесовъдската наука. А професията „дърводобивник“ е една от най-специализираните и изисква много знания и умения. До края на XX в. се проведоха още пет надпревари и с XXVII национално състезание на секачите през 2000 г. тяхната история приключи. Състезанията между залесители също датират от преди половин век, преживяха прекъсване, за да достигнат през 1999 г. до своето последно XXIV.

Целта на тези състезания бе една - да се изгражда и поддържа висока квалификация на работниците, което, от своя страна, води до отлични резултати в залесяването и до безопасна и прецизна работа при сечта. През 2012 и 2013 г. на изложението за горска техника „Булфорест шоу“ се проведоха и състезания между секачи. Отново последва пауза и от 2016 г. фирма „Андреас Штил“ се опитва да събере отбори с представители от държавните горски предприятия и учебно-опитните горски стопанства, каквато бе и практиката преди. За да се види и усвои не само майсторството, а и виртуозността на професията.

Редакционен съвет:

Председател:

д-р инж. ЦЕНКО ЦЕНОВ

Членове:

инж. ДИМИТЪР БЪРДАРОВ

инж. ВАЛЕНТИН ЧАМБОВ

проф. д-р ИВАН ПАЛИГОРОВ

д-р инж. ГЕОРГИ ГОГУШЕВ

доц. д-р ГЕОРГИ КОСТОВ

доц. д-р ЗДРАВКО СТАЛЕВ

Главен редактор:

инж. БОРИС ГОСПОДИНОВ

boris@iag.bg

bbgospod@yahoo.com

Редактори:

СВЕТЛАНА БЪНЗАРОВА

banzarova@abv.bg

(водещ на броя)

ЖЕНИЯ СТОИЛОВА

zhenia.stoilova@gmail.com

Технически редактор:

инж. ВАНЯ КИСЬОВА-ИЛИЕВА

vaniakisiova@abv.bg

Дизайн и предпечат:

ТЕМЕНУЖКА МАРКОВА

nushkamarkova@abv.bg

Фоторепортър:

ЙОРДАН ДАМИЯНОВ

jordan.damianov@abv.bg

Адрес на редакцията:

София 1303, ул. „Антим I“ №17,
тел.: 02 988 86 42;
тел./факс: 02 988 04 15.
<http://www.gorabg-magazine.info>
E-mail: gora@iag.bg

БИК TTBBBBG22

IBAN BG39 TTBB 9400 3121 0404 50

СЖ „Експресбанк“ АД, клон София.

Печатни коли 5. Формат 1/8 от 60/90.

Броят е погписан за печат на

28.06.2018 г. Индекс 20346.

Годишен абонамент - 30.00 лева.

Отделен брой - 3.00 лева.

Опечатано - „Фатум“ ООД

Подробна информация за дейността на Изпълнителната агенция по горите може да намерите на Интернет адрес www.iag.bg

В броя

2 Представяме дирекция „Проекти и международни дейности“ в ИАГ

7 Международни конференции: Страните от Черноморски регион подписаха съвместна декларация

8 Издънковите гори: история и перспективи

14 Проекти: Ново партньорство в областта на защитените територии

15 Делнични срещи: ДГС - Ботевград, с ценна практика в овладяване на последствията от природно нарушение

17 Лесозащита: Очаквани повреди от коренова гъба в иглолистните култури и насаждения

18 Ловно стопанство: Обзор на състоянието на дивечовите запаси в България

21 Проекти: Приключи трансграничният проект за Strandja

22 Горска педагогика: Гостуване на български педагози на колегите от Австрия

24 Национално състезание: Всички са победители в шампионат, който повишава професионализма

28 105 години Държавно ловно стопанство „Дикчан“ - с. Сатовча: Гората е неотменна част от живота на хората

30 Новини от държавните предприятия

31 Да почистим паметниците на лесовъдите: Памет за поколенията

32 Гост на редакцията: Алпинист Дойчин Боянов: На Земята има още много непокорени върхове

III Обичам България: Мъдростта на розата

На корицата

Снимка Борис ГОСПОДИНОВ

CONTENTS

2 „Gora“ presents directorate „Projects and international activities“ in the Executive Forest Agency

8 Coppice forests: History and perspectives

14 Projects: New partnership in the field of protected areas

15 Weekday meetings: State forestry - Botevgrad, with valuable practice in managing the consequences of a natural disorder

18 Hunting: An overview of the state of game stocks in Bulgaria

21 Projects: The cross-border project for Strandja has finished

22 Forestry pedagogy: Bulgarian pedagogues has visited their colleagues in Austria

24 National competition: Everyone is winner of a championship that enhances professionalism

28 105 years State hunting reserve „Dikchan“ - Satovcha: Forest is an integral part of people's life

31 Let us clean up the monuments of the foresters: Memory for the generations

32 Editing guest: The alpinist Doychin Boyanov: There are still many unruly peaks on Earth

III I love Bulgaria: The wisdom of the rose

Представяне на дирекция „Проекти и международни дейности“ в ИАГ

Дейността ни се базира на знания, квалификация и професионални умения

Д-р инж. Деница ПАНДЕВА - директор на дирекция „Проекти и международни дейности“

то и квалификацията в горския сектор и изпълнението на дейности в горите, свързани с осигурено външно финансиране, в т.ч. със средства от Европейския съюз и други донори и програми.

За справяне с динамичната ситуация в тези направления от дейността на Дирекцията се изискват сериозни знания, усилия и професионални умения с цел адекватност на предлаганите политики в горския сектор, активно включване в дейностите по европейската координация и международното сътрудничество, особено необходимо след влизане на България в Европейския съюз, както и промените, свързани с осъществената реформа в горския сектор и ангажиментите към Председателството на България на Съвета на ЕС. От особено значение са стратегическото планиране в горския сектор и изготвените Национална стратегия и Стратегически план за неговото развитие и дейностите по мониторинг на изпълнението на тези стратегически документи, определящи дългосрочното развитие на сектора.

Изследователските и научните дейности, както и дейностите по квалификация и преквалификация на работещите в горския сектор са изключително важни за увеличаване на професионалните знания и капацитет на кадрите от горския сектор, в т.ч. чрез прилагане на нови методи и добри практики.

Задълбочена е работата на Дирекцията, свързана с канцеларстването и изпълнението на проекти с външно финансиране в областта на горския сектор от Европейските структурни и инвестиционни фондове, както и от други финансово инструменти и донори.

Дирекция „Проекти и международни дейности“ („ПМД“) е част от специализираната администрация на Изпълнителната агенция по горите и е отговорна за направлението - стратегическото планиране в горския сектор, европейската координация и международното сътрудничество, изследователската и научната дейност, обучение-

Осъществяването на дейността на дирекцията „ПМД“ е подчинено на специализирането и целенасочената работа на нейните експерти в определени направления. Анализът на състоянието във връзка с побеляване на изпълняваните основни дейности от Дирекцията очертава необходимостта от:

- Актуализиране на състава на Националния съвет по горите с включване в него на експерт от Дирекцията с цел подпомагане на министъра и ресорния заместник-министър на земеделието, храните и горите при определяне и изпълнение на националната политика в горския сектор и решаване на съществени за сектора въпроси.
- Увеличаване на усилията по изпълнение на приоритетите в Стратегията на ЕС за горите, свързани с остойностяване на екосистемните услуги и ефективното използване на биомаса за енергийна независимост и преминаване към нисковъглеродна икономика.
- По-активно участие на представители на Дирекцията и ИАГ в работата на органите на ЕС и на междуправителствените комисии.
- Възстановяване и засилване на работата по двустранно сътрудничество, особено със съседните на България страни, в т.ч. проучване на нагласите и рестартиране на работата на Форум „Балкански гори“. В тази връзка е и повишаването на активността на ИАГ и нейните структури в изпълнение на проекти за трансгранично сътрудничество.
- Редовно участие на представители на ИАГ в работните групи на процеса „Горите на Европа“ с основен аргумент използването на голяма част от документите на тези групи за създаване на документи на ЕК - политики, законодателство и други.
- Регламентиране на навременно подаване на информация за управлението на горите и ползването на горските ресурси и продукти, което е необходимо за последващо обобщение и докладване към ЕС и ФАО, а също и за навременно изготвяне на анализи, подпомагащи националната политика в областта на горите.
- Възстановяване на структурите на трите опитни станции към ИАГ, евентуално под ръководството на самостоятелен отдел за научноизследователска дейност. Предвиждане в следващата тригодишна бюджетна прогноза на 200 000 лв. за възлагане на разработването на научно-приложни теми със средства от бюджета на Изпълнителната агенция по горите.
- Предвид фактът, че постигнатите резултати от разработването и изпълнението на проектите с външно

финансиране през последните години са много успешни - осигурени са десетки милиони левове, с които са финансирали множество дейности, пряко свързани с горите, и необходимото създаване на отделно звено/отдел. Той трябва да е фокусиран върху работата по проекти с външно финансиране - на централно ниво за кандидатстване, изпълнение и отчитане и на регионално и местно ниво за предоставяне на консултации, подпомагане на разработването и осъществяването на контрол при изпълнението и отчитането.

● Осигуряване на горишна база на средства от бюджета на ИАГ за организация и провеждане на обучения за

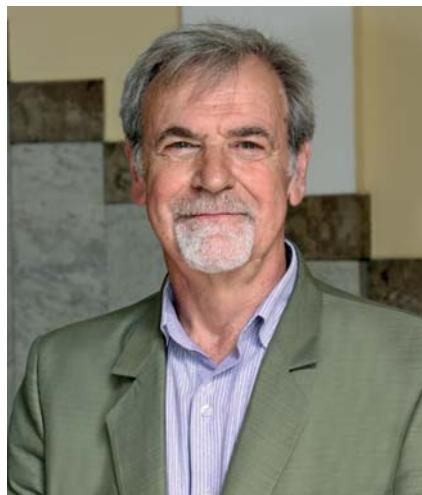
служителите на ИАГ (РДГ, ДПП, ДГС/ДАС), свързани с успешното разработване, изпълнение и отчитане на проекти с външно финансиране.

● Актуализиране на модул „Проекти“ - за отразяване на всички необходими промени за неговото адекватно функциониране и превръщането му в инструмент за вземане на навременни ръководни решения на база на актуална, подробна и изчерпателна информация.

● Подпомагане на бенефициентите по горските мерки на ПРСР (в т.ч. РДГ за изграждане на единната национална система за наблюдение, ранно откриване и оповестяване на горски пожари) при успешното кандидатстване, изпълнение и отчитане на проекти.

Стратégическо планиране в горския сектор

Водещи експерти г-р инж. Любcho ТРИЧКОВ, инж. Николай ВАСИЛЕВ

Д-р инж. Любчо Тричков

Дирекцията в лице то на водещите ѝ експерти е отговорна за дейностите по осъществяването на националната горска политика и участия в изготвяне, координиране на изпълнението и мониторинга на националните стратегически горски документи, програми и други документи в областта на горската политика. В краткосрочен стратегически аспект Дирекцията координира дейността на ИАГ по изготвянето, изпълнение-

то и отчитането на Годишната програма с цели и дейности, в т.ч. чрез изготвянето на Годишния отчетен доклад и част от Аграрния доклад на Министерството на земеделието, храните и горите.

За последните десет години чрез дирекция „Проекти и международни дейности“ Изпълнителната агенция по горите е разработила и/или взела участие в разработването на националните стратегически горски документи и на няколко тематични документи като Програма от мерки за адаптиране на горите в Република България и намаляване на негативното влияние на климатичните промени върху тях, Концепция за обучение, квалификация и преквалификация на работещите в горското стопанство, Дългосрочна програма за повишаване на усвояването на средства от европейските фондове за новия програмен период 2014-2020 г. и от други финансови инструменти, План за действие за енергия от горска биомаса, Регионален план за действие за горски пожари и информационни системи, проекти на „Бяла книга за горите“ и „Ловна стратегия“ и други.

Европейска координация и международно сътрудничество

Водещи експерти инж. Долорес БЕЛОРЕЧКА, Николета ДИНЕВА, г-р Албена БОБЕВА, инж. Радка ВЪРБАНОВА

В изпълнение на дейностите от това направление Дирекцията съвместно с други дирекции от ИАГ осигурява българските представители в Работната група по горско стопанство към Съвета на ЕС, Постоянния комитет по горско стопанство и други работни формати, свързани с горските пожари, репродуктивните материали, статистиката и други. В Договора за функционирането на Европейския съюз политиката в областта на горите се осъществява въз основа на принципа за субсидиарност, т.е. тя е отговорност на всяка държава членка, без да съществува общо законодателство на ниво ЕС, поради което ролята на дирекция „ПМД“ е от особено значение в това направление. Представители на Дирекцията участват в работата на Постоянния комитет по горско стопанство към

ЕС, чрез който се контролира изпълнението на Стратегията на ЕС за горите от 2013 г. и Много годишният план за нейното прилагане за периода 2015-2020 година. В този работен формат се разглеждат и обсъждат възможности за подпомагане на управлението на горите

Инж. Долорес Белоречка

В рамките на изпълнението на други секторни политики като енергетика, околната среда, развитие на селските райони. Постоянният комитет излиза със становища по важни въпроси (например Горските мерки в Програмата за развитие на селските райони), които се представят на ЕК и имат значение при лансиране на проучвания или инициране на законодателна инициатива. Различни временни работни групи са сформирани във времето като ad-hoc експертни групи по оценяване и компенсационни методи за неедървесните продукти и стоки от горите, по мобилизиране и ефективна употреба на дървесина и дървесни отпадъци и други.

В рамките на Работната група по горско стопанство се осъществява дейност по Регламент № 995/2010, влязъл в сила през 2013 г., за определяне на задълженията на операторите, които пускат на пазара дървен материал и изделия от дървен материал, с гъва допълнителни регламентни за регулиране на процедурите правила за признаването и отмяглянето на признаване на мониторингови организации и за гарантиране на единното прилагане на законодателството. ИАГ като компетентен орган по прилагането му предпrie необходимите мерки за запознаване на заинтересованите лица и създава постоянно работна група за неговото прилагане.

Експертите от дирекция „ПМД“ вземат участие в обсъждане на проекта за „Правнообвързващо споразумение за горите в рамките на процеса „Горите на Европа“ и във функциониране на Форума на ООН по горите. Дирекцията се включва и в дейностите по правното обвързващо международно споразумение за горите, а от 2016 г. - и в стартиралите преговори по предложения Регламент за включване на сектор LULUCF (сектор „Земеползване, промени в земеползването и горско стопанство“) към задължението на ЕС за намаляване на емисиите от парникови газове.

Чрез дирекция „ПМД“ Изпълнителната агенция по горите участва в междуведомствена комисия, която разглежда текстовете по проекта на Регламент и подпомага МОСВ в изготвяне на позиции за заседанията на Работната група по околната среда към Съвета на Европейския съюз.

В рамките на Работната група по горска статистика към Евростат Дирекцията ежегодно попълва въпросници за състоянието на горския сектор.

Задълженията на съответните служители от това направление през последните години се увеличават, както и отговорностите за подготовката на позиции/указания, които да бъдат представени на Постоянното представителство на Република България в Брюксел.

През последното шестмесечие, когато страната ни е председател на Съвета на Европейския съюз, дирекция „ПМД“ осигурява дейностите в областта на горския сектор, свързани с Председателството - организация, включване и отчитане на участието в 6 заседания на Работната група по горско стопанство, в XI-II-та сесия на Форума на ООН за горите, Конференцията за обезлесяване на ФАО и други.

Работата на Дирекцията в областта на международното сътрудничество може да се обосobi в две основни групи - двустранно сътрудничество и участие в международни инициативи. Чрез дирекция „ПМД“ ИАГ осъществява и осъществява в различна степен контакти и двустранно сътрудничество с по-голяма част от европейските държави и някои страни от Северна Америка, Азия и Африка. Традиционно добра е комуникацията с Германия, Австрия, Швейцария, Франция, Испания. Особено активни контакти се поддържат със съседните държави, както и с останалите страни от Балканския полуостров. През 2015 г. в София е създаден Форум „Балкански гори“ чрез подписане на правното обвързващо меморандум за сътрудничество. Подписите под документа са положили пет балкански държави - България, Албания, Косово, Черна гора, Босна и Херцеговина, а през 2016 г. се присъединява и Турция. Основната цел на форума е да създава и подобри възможностите за сътрудничество между балканските страни в областта на горите и горското стопанство.

Участието на ИАГ в международните инициативи е фокусирано върху няколко приоритета. Това са международният процес „Горите на Европа“ (Министерска конференция за опазване на горите в Европа), с участие на 41 държави, Форумът на ООН за горите, Комитетът по горско стопанство към ФАО (COFO) и други. ИАГ участва в изготвянето на количествената и качествената оценка на горските ресурси и в подготовката на документа „Състояние на горите в Европа“. Подаването на информация за горската статистика и горските сметки към Европейската комисия, което е задължение на страната като членка на ЕС, към момента до известна степен е затруднено, тъй като ИАГ не разполага с цялата необходима информация за попълване на въпросниците. Този процес е по-бавен и труден особено в икономическата оценка на горите (въпросник на Евростат EFA - Европейски горски сметки), който е задължителен за държавите членки и дава информация за оценката на горските територии. Същото се отнася и за останалите данни от горската статистика, които се подават към ФАО, ИКЕ или „Горите на Европа“.

Изследователска и научна дейност, обучение и квалификация в горския сектор

Водещи експерти г-р Албена БОБЕВА, г-р инж. Любчо ТРИЧКОВ, Даряна МАНОВА

Задълженията на Дирекцията в тази област са свързани с организиране на дейностите на ИАГ в областта на науката, обучението, образованието, професионалната квалификация и преквалификация в горския сектор, както и разработване на програми, издаване

на учебни материали, осигуряване на квалифицирани специалисти, подпомагане, координиране и контролиране при разработването и изпълнението на програми и годишни планове за развитие на научни изследвания с приложен характер, в т.ч. от специализираните те-

риториални звена за научноизследователска и инженерновнедрителска дейност.

До 2015 г. в държавния горски сектор на ниво ведомство се водят научни и изследователски дейности, които са организирани в две основни направления. На първо място, трябва да се посочат трите специализирани териториални звена със съпътстващ опит - Опитната станция по дългогодишни гори - Бургас, Опитната станция по бързорастящи горскодървесни видове - Свищов, и Националната научноизследователска станция по ловно стопанство, биология и болести по дивече - София. Бюджетът на станциите възлиза на около 850 000-900 000 лв. годишно, като те обслужваха развитието на науката в горския сектор чрез разработване на научноприложни задачи, предложени от ИАГ, РДГ и ДГС/ДАС, и работата по проекти с външно финансиране. През 2015 г. тези станции бяха закрити и по административен път прехвърлени към държавните предприятия, съответно ОСДГ - Бургас, като отдел към ЮИДП, ОСБГДВ - Свищов, като отдел към ДГС - Свищов, каквито на ННИСЛСБД - София (напълно закрита структура) станаха служители на ЮЗДП - Благоевград.

На второ място, развитието на тази дейност се осъществяваше чрез възлагане и разработване на научноприложни теми и задачи със средства от бюджета на ИАГ. За целта ежегодно се отпускаха по около 130 000-170 000 лв. за разработването на важни научноприлож-

ни задачи чрез възлагане на външни изпълнители (най-често на учени от ЛТУ и ИГ към БАН). Тази дейност също бе прекратена по административен начин през 2015 г. и застоеят на тези скромни средства от бюджета на ИАГ бе преустановено. През 2013 г. дирекция „ПМД“ представи Концепцията за обучение, квалификация и преквалифика-

ция на работещите в горското стопанство с цел повишаване на капацитета, като в изпълнение на проект „Подкрепа за институционалната реформа в горския сектор“, финансиран със средства на Световна банка, е изгответ правен анализ на глава 15 от Закона за горите и са предложени промени. Концепцията и промените в ЗГ останаха без развитие. През 2018 г. е представен проект на нова Концепция и предложение за развитие на науката и научноприложните дейности в горския сектор.

Д-р Албена Бобева

Екипът на Дирекцията

Външно финансиране на дейности в горите, в т.ч. чрез европейски и други проекти

Водещи експерти инж. Николай ВАСИЛЕВ, д-р инж. Любчо ТРИЧКОВ,
г-р Албена БОБЕВА, Петя СЛАВЧЕВСКА, Иван БЕЗЛОВ

Инж. Николай Василев

Външно финансиране на горските територии, превенция и борба с горските пожари, вредители и болести, борба с ерозията и опазване на качеството на питейните води, повишаване на административния капацитет, опазване на биологичното разнообразие, климатичните промени, ГИС за гори, стратегическо планиране, инвентаризация, научни изследвания, биомаса за енергия, международно сътрудничество, работа с НПО, провеждане на кампании за популяризиране на дейностите в горите и други. Допринасяйки за изпълнението на всички оперативни цели на Страгегическия план за развитие на горския сектор 2014-2023 г., реализацията на проекти е отлична възможност за намаляване на натиска върху бюджета на ИАГ за финансиране на дейности, приоритет на Агенцията, за които няма достатъчно финансови ресурси в съответен момент. Едно от големите постижения на дирекция „ПМД“ и ИАГ е, че е единствената българска държавна администрация от върхова членка на ЕС, която в качеството си на пълноправен партньор участва в предприсъединителен проект в Република Косово. С това българските горски служители от консултирани се пребърнаха в консултанти, предоставящи най-добрите си практики в горското стопанство.

След преструктуррането на горския сектор през 2011 г. поради ограничения бюджет усиленията на ИАГ са насочени към кандидатстване по проекти с изцяло външно финансиране. В областта на опазване на биологичното разнообразие и екосистемните услуги Агенцията работи по няколко проекти с външно финансиране, свързани с изпълнението на европейската Страгегия за биологичното разнообразие 2020. Един от големите проекти, по които ИАГ е водещ бенефициент, е „Опазване на ключовите горски местообитания на малкия креслив орел (*Aquila pomarina*) в България“ по програма LIFE + на ЕС. Периодът на изпълнение на проекта е удължен до средата на 2019 г., като то гава се планира утвърждаване на Методика за инвентаризация на мъртвата сървесина, приемане на План за действие на

Преши официалното приемане на Република България в Европейския съюз ИАГ чрез дирекция „ПМД“ успешно изпълни няколко предприсъединителни проекти по програма ФАР. С изпълнението на проекти с външно финансиране през първия програмен период Дирекцията и ИАГ обхващат целия диапазон от горски дейности, свързани със залесяване, стопанисване, ползване и опазване на горските територии, превенция и борба с горските пожари, вредители и болести, борба с ерозията и опазване на качеството на питейните води, повишаване на административния капацитет, опазване на биологичното разнообразие, климатичните промени, ГИС за гори, стратегическо планиране, инвентаризация, научни изследвания, биомаса за енергия, международно сътрудничество, работа с НПО, провеждане на кампании за популяризиране на дейностите в горите и други. Допринасяйки за изпълнението на всички оперативни цели на Страгегическия план за развитие на горския сектор 2014-2023 г., реализацията на проекти е отлична възможност за намаляване на натиска върху бюджета на ИАГ за финансиране на дейности, приоритет на Агенцията, за които няма достатъчно финансови ресурси в съответен момент. Едно от големите постижения на дирекция „ПМД“ и ИАГ е, че е единствената българска държавна администрация от върхова членка на ЕС, която в качеството си на пълноправен партньор участва в предприсъединителен проект в Република Косово. С това българските горски служители от консултирани се пребърнаха в консултанти, предоставящи най-добрите си практики в горското стопанство.

малкия креслив орел, приключване на съпътстващата инвентаризация на биоразнообразието в ДГС - Крумовград, и стартиране на работата по прилагане на подмярка 15.1. Плащания за горски екологични ангажименти от ПРСР 2014-2020 година. В изпълнение на проекта на ИАГ „Гори и гористи местности - картриране и оценка на екосистемните услуги извън „Натура 2000“ (FOR OUR FUTURE)“ е извършена оценка и картриране на типовете горски екосистеми и тяхното състояние и на екосистемните услуги, които те предоставят в горските територии извън зоните от „Натура 2000“ по одобрена от МОСВ методика. Този въпрос е залегнал в Националната стратегия за развитие на горския сектор в Република България 2013-2020, в Страгегическия план за развитие на горския сектор 2014-2023 г. и в глава 17 от Закона за горите. В изпълнение на проект „Регионални политики за устойчива биоенергия - BIO4ECO“ по програма INTERREG EUROPE е изгответ и одобрен Националният план за действие за енергия от горска биомаса 2018-2027 г., който премина и необходимото обществено обсъждане.

От 2011 г. досега в системата на ИАГ са изпълнени и се изпълняват общо 56 проекти. Най-голям финансово ресурс е осигурен по Оперативната програма „Околна среда“ - над 43 млн. лв., на второ място се нарежда програмата LIFE + с 2.3 млн. лв., ОПАК е на трето място с 1.5 млн. лв. и други. Общата стойност на изпълняваните проекти възлиза на 87 млн. лв., от които над 50 млн. лв. са за горската система и само 1.1 млн. лв. е собствено финансиране (налице е известно при покриване на някои от проектите, изпълнявани преди и след приемане на Закона за горите от 2011 г.).

Експерти от Дирекцията участват в Комитетите за наблюдение на ПРСР и ОПОС.

През втория програмен период за ограничаване на кандидатстването с проекти предложени, които не са приоритетни, ИАГ разработи и прие „Дългосрочна програма на Изпълнителната агенция по горите за повишаване усвояването на средства от европейските фондове за новия програмен период 2014-2020 г. и от други финансови инструменти“, която съдържа над 150 проекти идее.

С цел завишиване на контрола при кандидатстване и изпълнение на одобрените проекти бяха предвидени още две стъпки, в които дирекция „ПМД“ е водеща функционална единица:

- Разработени и приемани са „Методически указания за регламентиране на работата на Изпълнителната агенция по горите и нейните структури при кандидатстване по проекти с външно финансиране“, с които се регламентира работата по предварително съгласуване на проекти идее, съгласуване и одобрене на проекти предложени, определяне на екипите за управление и изпълнение.

- В онлайн системата на ИАГ е създаден модул „Проекти“, чрез който се попълва информация за статуса на даден проект, разходването на бюджета, верификация и възстановяване на средствата, изпълнение на дейностите и други.

Международни конференции

Страните от Черноморския регион подписаха съвместна декларация

На 6-7 юни София бе домакин на Конференцията на високо равнище за риболова и аквакултурите в Черно море. Организатори бяха Министерството на земеделието, храните и горите на България и Генералната комисия по рибарство за Средиземно море в рамките на Световната организация по прехрана и земеделие (ФАО) към ООН с правомощия за Черно море. На форума присъстваха министри и заместник-министри на земеделието от страните в Черноморския регион, сред тях и на държави извън Европейския съюз.

На 7 юни бе подписана историческата съвместна декларация за риболова и аквакултурите в Черно море и борбата с нелегалния, недеклариран и нерегламентиран улов, с което страните от Черноморския регион потвърдиха своята готовност за съвместни усилия за подобряване на контрола в Черно море и по-надеждно запазване на неговите природни ресурси. Две от общо шестте страни с излаз към Черно море - Русия и Украйна, не са подписали декларацията заради разногласия помеж-

ду си. Еврокомисарят по околната среда, морско дело и рибарство Кармену Вела уточни, че всички държави, участвали в конференцията, подкрепят идеите, включени в декларацията.

В своето изказване министърът на земеделието, храните и горите Румен Порожанов изрази надежда, че с подписването на декларацията крайбрежните държави ще засилят сътрудничеството помежду си: „Вярвам, че трябва да бъдем солидарни и координирани в действията си за подобряване на устойчивостта на ресурсите, за събирането на данни, премахването на незаконния, недеклариран и нерегулиран риболов, подпомагане на дребномащабния риболов и развитието на аквакултурите“.

Изпълнителният секретар на Генералната комисия по рибарство за Средиземно море към ФАО Абдела Сур сподели увереността си, че е въпрос на време декларацията да бъде подписана от всички стра-

Министър Румен Порожанов подписа съвместна декларация за риболова и аквакултурите в Черно море в присъствието на еврокомисаря по околната среда, морско дело и рибарство Кармену Вела

ни от Черноморския регион.

Конференцията на високо равнище се провежда непосредствено след отбележване за първи път у нас на Международния ден за борба срещу незаконния, недеклариран и нерегулиран риболов (5 юни), дал началото на мащабна информационна кампания, провеждана от Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури. Т

Новини от държавните предприятия

ЮЗДП - Благоевград: Съвещания по стопанисване на горите

От 29 май до 7 юни служители от териториалните поделения на Югозападното държавно предприятие и централното управление, представители на ИАГ, РДГ, Лесотехнически университет, Лесозащитната станция - София, Горската семеконтролна станция - София, и Института за гората участваха в ежегодните съвещания по стопанисване на горите. Те са организирани от Югозападното държавно предприятие съвместно с Регионалните дирекции по горите в Благоевград, Кюстендил и София.

Тази година дискусиите и практическите дейности се провеждаха в районите на шест държавни горски и ловни стопанства. В ДГС - Пирдоп, лесовъдите дискутираха проблемите, свързани със стопанисването на буковите гори. В ДГС - Ихтиман, коментарите и практическите дейности се провеждаха в букови и дъбови гори. Специално внимание беше отдeleno на разработването на регионални системи за стопанисване на издънкови дъбови насаждения от колектив от Лесотехническия университет. За стопанствата на територията на РДГ - Кюстендил, домакини на съвещанията бяха ДЛС „Осогово“ - Кюстендил, и ДГС - Дупница. Обсъдени бяха проблеми при стопанисването на иглолистни и широколистни гори, както и възобновителният процес в насаждения след проведени санитарни сечи поради нападения от корояд. В работните срещи на територията на РДГ - Благоевград, участваха представители на осем поделения на ЮЗДП по поречието на река Струма,

Участници в съвещанията по стопанисване на горите

а домакин бе ДГС - гр. Сандински. За място на дискусиите бяха определени 4 обекта, които представиха изключителното разнообразие на дървесни ресурси, характерни за региона. В 120-годишна букова гора в Пирин, попадаща в европейската екологична мрежа „Натура 2000“, експертите обсъдиха действията за подпомагане на естественото възобновяване на насаждението. Гости на съвещанието бяха представители от Македония, които споделиха своя опит в стопанисването на буковите гори.

Снежана ПАСКАЛЕВА

Методите за превръщане на издънковите гори чрез удължаване на турнуса на сеч

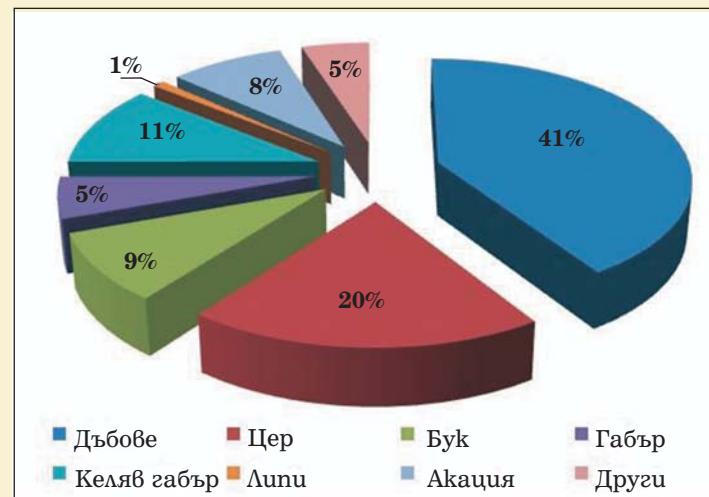
Доц. д-р Георги КОСТОВ - ръководител на катедра „Лесовъдство“ в ЛТУ

Горите в Европа и на Балканите са исторически силно редуцирани и променени от човешката дейност. Движещите сили на промените са развитието на земеделието, инфраструктурата и промишлеността. Почти цялата територия на Централна и Южна Европа с надморска височина до 1000 м е преобразувана в земеделски площи, а автентичните широколистни гори са унищожени или превърнати във вторични издънкови или изкуствени насаждения. Общата площ на издънковите гори в Европа е само 23 млн. ха (16 % от площта на всички гори). На Балканите те заемат повече от 1/3 от територията на всички горски формации, а в България половината от горските насаждения са издънкови. Значителната площ на издънковите гори, както и тясната им връзка с бита на хората, определят огромната икономическа и екологична роля на тези вторични горски екосистеми днес. Освен основен източник на дърва за огрев, сировина за дървесна пулпа и за плочи от дървесни влакна и дървесни частици съвременните издънкови насаждения имат огромно значение за опазване на почвите и биологичното разнообразие, стабилизиране на климата и водните ресурси, а също за развитие на отпиха и туризма. В този смисъл тяхното адаптивно управление няма друга алтернатива.

Основните лесовъдски системи за управление на издънковите гори са три: просто нискостъблено; средностъблено стопанство и превръщане на издънковите гори в семенни. Тези три системи имат разновидности и правила, които са регионално обусловени. През 2017 г. в рамките на COST Action FP1301 Euro coppice (*Innovative management and multifunctional utilization of traditional coppice forest - an answer to future ecological, economic and social challenges in the European forestry sector*) е изгответ и принет общеевропейският речник на термините, засягащи издънковото възстановяване на горските дървесни видове и лесовъдските системи за управление на издънковите гори.

В България най-значима е площта на издънковите дъбови гори, съставени от благун, зимен, космат и летен дъб - около 750 000 ха, издънковите церови насаждения - 360 000 хектара. Общата площ на издънковите дъбови гори представлява над 60 % от горите с издънков произход в България (фиг. 1). Горите от бук (обикновен и източен) с издънков произход са 170 000 ха, от келяв габър - почти 200 000 ха, от акация и гледичия - 160 000 ха, от обикновен габър - 100 000 ха, а от други широколистни видове (липи, мъждрян, трепетлика, клен и др.) - 100 000 ха (Костов, Рафаилова, 2009).

Превръщането на издънковите гори в семенни е задача, която се решава специфично в различните части на Европа. Развитието на промишлеността и селското стопанство през XIX и XX в. предопределят залеза на традиционните начини на издънково стопанисване на горите в западната част на континента. От една страна, икономиката не се нуждае от дърва за горене, защото те са изместени от по-ефективни и евтини фосилни горива (каменни въглища, нефт, газ), от друга - търсенето на едроразмерна дървесина за строителни цели и производство на мебели се увеличава. Така дървопроизводствените цели в горското стопанство се променят. В селското стопанство настъпват съществени изменения, свързани с въвеждане на рестрикции и намаляване на свободната паша на домашните животни в гората и с все по-интензивното фермерско отглеждане на добитька в обор, като изхранването става с продукция от земеделските площи. Тези земеделски площи, а също урбанизираните територии, се нуждаят от защита на почвите на прилежащите планински склонове и поддържане на ландшафта за стабилизиране на локалния климат и

Фиг. 1. Разпределение на площта на издънковите горски насаждения по дървесни видове (данные на ИАГ, 2015)

развитие на други от функциите на горите (защитна, рекреационна). Издънковото стопанисване не може да отговори изцяло на тези предизвикателства, поради което голямата част от издънковите гори в т. нар. западноевропейски страни са превърнати в семенни още до началото на ХХ век. Там, където издънковото стопанисване се е задържало по-продължително през периода на войните - на Пирините и Апенините, актуалното им стопанисване е насочено основно към трансформация, независимо че голяма част от средиземноморските планински склонове са оставени за възстановяване. В България и в повечето страни на Балканите съществуващи издънкови гори също се управляват в посока на превръщане в семенни.

Лесовъдски методи

Лесовъдските методи могат да се групират в две големи групи: пряко превръщане и непряко превръщане (Nicolescu et al., 2017). Прякото превръщане на горите от нискостъблени във високостъблени става без прилагане на междуинни лесовъдски системи. Към тези методи се причислява и известният у нас метод „Превръщане на издънковите насаждения чрез удължаване на турнуса на

счета“, известен още като „метод на акад. Мако Даков“. В общоприетата терминология този метод се нарича „Превръщане чрез остаряване на издънковия дървостой“. Той се състои в прилагане на лесовъдска система за високостъблени гори в издънковите насаждения, която включва:

- Пълно изоставяне на нискостъбленото стопанисване (съответно издънковото възобновяване).
- Провеждане на интензивни и редовни отгледни сечи според етапите от динамиката на насажденията. В началния етап до 20-годишна възраст - прочистки, а в етапа на интензивно самоизреждане - прореждания и пробирки. Отгледните сечи продължават до 60-80-годишна възраст, т.е. до достигане на етапа на зрялост.
- Прилагане на възобновителни сечи, типични за семенните гори в етапа на зрялост, с характерните грижи за семеннния подраст, а впоследствие и за младите семенни насаждения.

Методът е подходящ за жизнени издънкови гори със значително участие на стопански ценни местни дървесни видове, при добри условия на месторастенията за семенното възобновяване на тези видове. При него се разчита на масовия отбор, т.е. едновременно оставяне на всички селектирани издънкови стъбла и достигане до зрялост, и провеждането на едни и същи равномерни лесовъдски намеси в площа на целите насаждения. По тази причина този метод може да се определи още като пасивно превръщане чрез оставяне.

Прилагането на пасивното превръщане има няколко важни недостатъка, поради които е изоставено от лесовъдите във Франция, Германия и други страни от Централна и Западна Европа още в края на XIX век. Методът изисква продължително време - 6-8 десетилетия, като през този период собствениците са лишили от съществен добив, съответно от приход от горите; подходящ е само за най-жизнени насаждения на добри условия на месторастение; пресъздава същото разпределение по класове на възраст на отделните насаждения, без да го подобрява и разнообразява (Nicolescu at all., 2017). В днешно време се отчита като недостатък и това, че в изоставените издънкови насаждения много по-бавно се акумулира мъртва дървесина, която е предпоставка за поддържане на по-високо биоразнообразие (Peterken, 1992).

Тези слаби страни могат да се преодолеят с метода за активно превръщане чрез оставяне (на френски - *balivage intensif* - метод на селекция и интензивно стопанисване на семеносни дървета). Включва последователно следните стъпки:

1. Избор на потенциални семеносни дървета в младата издънкова гора в периода на склопяване (6-15 г. според дървесния вид). Тези дървета трябва да са от издънки от спящи (а не от аддентивни) пъпки или още по-добре - от семенен произход. Необходимо е също да са жизнени и с относително добри качества на стъблото и короната и по възможност да са равномерно разпределени в насаждението. Дърветата се отбелязват с траен знак (например опръстеняване с трайна боя). За дъбови гори се предлагат средно около 70 дървета на хектар, а за кестеновите - до 100 (Hubert, 1981).

2. Провеждане на интензивни отгледни сечи за осигуряване на жизнен простор на избраните дървета, без да се допуска светлина под склопа, която да позволява развитие на издънки от отсечените дървета. Сечите се провеждат само около най-жизнените, избрани за семеносни, дървета с цел осигуряване на т. нар. свободен растеж на короните им. Това отглеждане се прави толкова пъти, колкото е необходимо, докато семеносните дървета започнат да плододават благодарение на добре развитите и осветени корони. Обикновено възобновителната зрялост на тези индивиди настъпва при възраст 30-40 г., т.е. два пъти по-рано от пасивното превръщане чрез оставяне.

3. По-нататък в насажденията продължава да се работи неравномерно, като се извършват подходящи възобновителни и отгледни мероприятия за осигуряване на условия за оцеляване и развитие на появилия се подраст, докато насажденията не бъдат изцяло превърнати в семенни. Възобновителните сечи се основ-

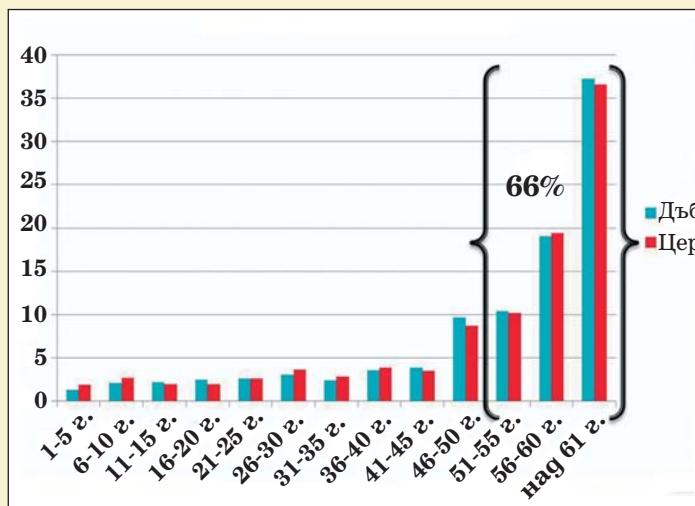
ват на групово-постепенна или неравномерно-постепенна сеч (Hubert, 1981).

В резултат на активното превръщане чрез оставяне възрастовата структура на превърнатите насаждения е по-скоро неравномерна и не пресъздава равномерната възрастова структура на предходните издънкови насаждения. Ползите са, че структурата на гората се доближава до природните семенни гори; времетраенето, през което собствениците на гори получават по-малко приходи, съществено се намалява, а от част от семеносните дървета се получават и едри обли дървени материали. В процеса на превръщане насажденията формират хетерогенна пространствена структура, което благоприятства биоразнообразието и другите им специални функции в по-голяма степен, отколкото при пасивното превръщане чрез оставяне. Превръщането по този френски метод и периодът след това до достигане на етапа на зрялост на новото, изцяло семенно, насаждение може да продължи до 150 години (Ciancio at all., 2004).

Важното е, че методът на селекция и интензивно стопанисване на семеносни дървета не е превръщане чрез преминаване през средностъблено стопанство, което се внушава от учебниците по общо лесовъдство, издавани у нас до сега.

Доколко този метод може да се приложи в България? Ако погледнем възрастовата структура на най-голямата група издънкови гори у нас - дъбовите, ще установим, че огромната част от издънковите дъбови гори са събрани в рамките на 20-25 години, т.е. са „пакетни“, и при едни и същи стопански цели в тях трябва да се провеждат едни и същи лесовъдски дейности, което практически е невъзможно (фиг. 2).

По подобен начин изглежда разпределението по класове на възраст и за издънковите букови и габрови насаждения. Следователно важна задача на бъдещото стопанисване е разсредоточаването на дейностите по превръщане. По изключение това може да стане чрез увеличаване на площите в ранните класове на възраст на днешните издънкови гори, чрез още една издънкова ротация за минимална част от насажденията, които са запазили издънкопродуктивна способност. Подобен екстензивен подход може да бъде разрешен за някои от малките по площ частни издънкови гори, в които и досега стопанская практика не е довела до успешно семенно превръщане. Друга възможност е преминаване през още една издънкова ротация на част от жизнените издънкови дъбови, церови и букови насаждения с възраст до 40 години, колкото и да е малка тяхната площ по отчет. Това ще позволи в новосформираните издънкови младинци да се приложи изцяло методът на селекция и интензивно стопанисване на семеносни дървета. В масовия случай обаче този метод трябва да намери място в съвременните т. нар. превърнати насаждения (които въвобщност почти ви-

Фиг. 2. Разпределение на площа на издънковите дъбови гори по класове на възраст (ИАГ, 2015)

наги не са изцяло семенни) и в групата издънкови гори за смесено семенно-издънково стопанисване, по-специално в онази част от насажденията, която ще остане издънкова.

Подобно разширяване на възможните лесовъдски подходи при управлението на издънковите гори се нуждае от допълнителна експериментална работа и квалификация на експертите в горите. Направените досега стъпки за регионално решаване на проблемите

по стопанисване на издънковите дъбови гори от държавните горски предприятия чрез възлагане на научноприложни разработки на ЛТУ и ИГ при БАН, както и налагащото се сред експертите от ИАГ убеждение за нуждата от въвеждане на повече лесовъдски системи за „стопанисване по състояние“, са стъпки в правилна посока, които отговарят на принципите за адаптивно управление.

Лесовъдски дейности и системи за възстановяване на дъбовите гори

**Доц. Груп ПОПОВ, гл. ас. д-р Йонко ДОДЕВ, гл. ас. Ивайло МАРКОВ -
Институт за гората при БАН**

Често в пресата четем сензационни заглавия за състоянието на горите в България. Обществото с основание е чувствително към опазването и съхраняването на този „най-велик дар на Бог за човека“, както е казал Плиний Стари. Заслужават благодарност хората, които създават над 15 млн. дка гори и укрепват пороите на България, променяйки облика на страната. Изнесени извън естествения им ареал обаче, иглолистните култури имат друга биология и динамика на развитие. Те достигат кулминациите си на живот много по-бързо, отколкото естествените насаждения. Животът на 90 % от тях продължава до около 70-годишна възраст, след което настъпва разпад, за разлика от естествените гори, при които този период е средно над 250 години. Ясно е също, че короядите не са причината за съхнещите гори, защото вредителите нападат физиологично слабите обречени дървета. Жизнените се съпротивляват, като засмоляват и унищожават насекомите дотогава, докато не се размножат толкова много, че да надделят с числеността си. Мнението, че след 70-годишна възраст иглолистните култури могат да бъдат трансформирани още 80 г., е само хубава мечта. Старото поколение се замества от ново – такава е диалектиката на природата.

Освен че изпълняват екологичните си функции, създадените гори са и суровина за милиарди левове, нужна за развитието на промишлеността. Радикални мерки, включващи бързото им усвояване и презалесяване на ерозираните терени, където естественото възстановяване е невъзможно, трябва да се вземат още преди настъпването на естествения им разпад. Под натиска на общественото мнение и неправителствените организации нямахме кураж да приемем нужното. А и не е лесно да вземеш решение да унищожиш това, което си създал. Надявахме се пессимистичните прогнози на учените да не се оправдаят.

Повдигнахме въпроса за иглолистните, за да се види какво става, когато се неглижира мнението на специалистите. Защото за нашите гори и лесовъди предстои ново изпитание – издънковите дъбови гори в най-долната горско-растителна зона на Северна България и Тракийската низина. Прогнозите сочат, че вследствие на климатичните промени те ще изчезнат. Ако проследим историята им, ще видим, че това са някогашните величествени гори, формирани главно от летния дъб (стежер), съпътстван от ясена и цера, които пътешествениците описват като „Magna Silva Bulgarica“ – Великата българска гора.

От дълбока древност до наши дни издънковите дъбови гори са силно повлияни от антропогенната дейност. Последните данни за изкоренявания на гори в Делиормана (Луда гора) са от 1964 година. Така през вековете летният дъб е изсичан, а където има запазени гори, те са от по-адаптивния и сухоустойчив цер, който е с издънков произход. От петте вида дъб със стопанско значение, разпространени у нас, най-влаголюбив е летният дъб. Неговите местообитания са с достатъчно влага, но вследствие на човешката намеса видът е отстъпил мястото си на цера.

①

Прогнозите на Раев и колектив (2011) за влиянието на климатичните промени се основават на индекса на De Marton, който отчита съотношението на температурните изменения спрямо количеството на валежите. Не е взета предвид обаче дълбочината на почвения слой. Дълбоките почви върху лъсовата основна скала, каквито са черноземите на Добруджа и смолниците на Тракия, се запасяват с вода, която не се губи. През сухия период на годината тези почви силно се напукват и са в състояние да поемат водите от поройните валежи, характерни за лятото, и така да възстановят влагата си. Дълбоката централна коренова система на дъбовете им позволява да достигат до подпочвените води от долните слоеве и да оцеляват. Това дава възможност на най-влаголюбивия летен дъб да е основен лесообразувател тук. Какво е сегашното състояние на дъбовите гори в районите, където е застрашено тяхното оцеляване? Днес тези гори са основно церови, с издънков произход. Заделени са в класа за прерастване и всички те са достигнали турнусната си възраст. Прочуванията показват, че дърветата нямат развит централен корен (сн. 1 и 2). Изследваха се различни хипотези за липсата на централна коренова система, типична за дъбовете. Най-вероятно тя се дължи на неизвестния брой ротации, оставянето и изгниването на централния корен. Това е една от причините летният дъб да отстъпва мястото си на сухоустойчивия цер. След като централният корен при издънковия цер не съществува и дълбочината на кореновата система е до 30, максимум 40 см, тези гори са неустойчиви на екстремни засушавания. За да оцеляят, дърветата намаляват листната си маса, единични или групи дървета започват да съхнат. Намаляването на склонността дава възможност за развитието на подлесна растителност. Поради екологичния стрес тези дървета плодоносят ежегодно. Навсякъде констатирахме едно- и двугодишен подраст, който е силно светлолюбив и бързо загива, потиснат от подлесната растителност. Можем ли да съхраним за поколенията тези гори? Отговорът е положителен, ако си поставим за цел тяхното семенно възобнови-

вяване и създаването на дървета с развита коренова система и съответно устойчиви насаждения. Затова лесовъдската дейност трябва да е съобразена главно с биологията и изискванията на подраста. За период от 10-12 години с неколкократни влизания трябва да дадем възможност на подраста да укрепне, да развие коренова система и изсичайки подлесната растителност и изреждайки дървостоя, да осигурим достатъчно светлина за неговото развитие. Ако целим максимално запазване на наличния дървостой и дългосрочни периоди на възобновяване, сме обречени да загубим дървостоя, и подраста, като по този начин подпомагаме развитието на нежеланата подлесна растителност.

Възниква въпросът какви лесовъдски дейности и системи трябва да се прилагат. Първо трябва да вземем предвид разликата в биологията на издънковите и семенните по произход гори. При

издънковите гори процесите на растеж, кулминация и съзряване противат много по-бързо от семенните. Ненапразно класиците в лесовъдството са определили 5 години за клас на възраст при горите с издънков произход и 20 години - за семенните. По развитието си 50-годишните издънкови гори може да сравняваме с 200-годишните семенни. По тази логика издънковите церови трябва да се превръщат при турнус не по-висок от 50 години.

Проследявайки природните процеси, установяваме, че в около 10 % от горите се отварят празни пространства вследствие на ветровали, снеголоми, съхнене и други. В останалата част от горите противат процеси на естествено самоизреждане. Разбира се, природата невинаги отстранява това, което на нас ни се иска. По логиката на природните закономерности считаме, че постепенно-котловинната и краткосрочно-постепената сеч могат да се прилагат с успех при съобразяване с условията, които описахме. Задължително трябва да се вземе под внимание индивидуалността на всяко отделно насаждение и неговите конкретни характеристики. Но започне ли се работа в едно насаждение, е нужно да се работи целенасочено до постигане на крайната цел. Желателно е също в лесовъдската дейност да използваме повече форми на стопанизване. По-голямото разнообразие ще ни даде възможност за подобряване на многообразието в тези гори и превръщането им в устойчиви екосистеми. Възниква въпросът какъв трябва да бъде мащабът на превръщането на тези гори. Нека засега да се ограничим в мащаба на планираната за сеч дървесна маса. Дано не последват засушливи години, които да предизвикат мащабно съхнене.

Естествено възобновяване на издънковите церови гори в района на Добруджа при различни лесовъдски намеси

**Д-р инж. Йордан ПЕТРОВ - ръководител на демонстрационен учебен обект
в ДГС - Генерал Тошево, гл.ас. д-р Нено АЛЕКСАНДРОВ - Лесотехнически университет, инж. Веселин НИНОВ - директор на СИДП - Шумен**

През 2016 г. на територията на ДГС - Генерал Тошево, бе създаден демонстрационен учебен обект с площ 756 ха за провеждане на различните видове възобновителни сечи в зрели издънкови церови гори. Обектът, съобразен със състоянието и степента на развитието на естествените възобновителни процеси в тези насаждения, е в насока опазване на биоразнообразието и формиране на устойчиви, продуктивни и дълговечни млади насаждения. В обекта преобладават зрелите издънкови церови гори - 76.3 % от площта е в насаждения на възраст от 60 до 90 години, които съхраняват 80 % от общия запас. Тяхното физиологично състояние, продуктивност и степен на развитие на възобновителни процеси са важни от икономическа и екологична гледна точка. На тази възраст церовите издънкови насаждения имат малък прираст, който според различни проучвания е 1.2-1.9 м³/ха за година (Костов, Рафаилова, 2014, Motive). В периода на кулминация на прирастта по обем (около 30-годишна възраст) са имали два пъти по-голям размер на текущия прираст. С напредване на възрастта тенденцията за влошаване на растежа и интензивното спадане на текущия прираст продължава. Ако се приеме, че годишният прираст на зрелите насаждения в обекта е средно с 2.5 м³/ха за година по-малък от потенциалния, то средногодишната загуба от непродуцирана дървесина за цялата площ е около 1900 куб. метра. По сега действащите цени на дървесината това означава около 110 000 лв. загуба на година.

Здравословно състояние

При 53-68 % от церовия дървостой в тази категория гори се наблюдават процеси на съхнене, с ясно изразени суховършия в короната на дърветата, а в 88 % са установени признаки на *Hypoxylon mediterraneum* и *Diplodia mutila* (хипоксилонов рак). Интензивното съхнене започва след 50-60-годишна възраст, като динамиката в развитието на естествения отпад се увеличава с възрастта, което е явен признак за прогресивно физиологично отслабване вследствие на стареене. През периода 2005-2015 г.

естественият отпад при насажденията на възраст между 60-90 г. е 8-14 % спрямо общия запас.

При направените изследвания върху здравословното състояние и възобновителната способност на пъновете на отсечените дървета в обекта е установено, че заради застаряването на кореновата система, заболяването *Armillaria mellea* (пънчушка) и кафявото централно гниене на дървесината 58-72 % от пъновете не дават издънки. В останалите 28-42 % само 10-15 % от пъновете са развили издънки с относително нормална жизненост и прираст.

В другата част (18-27 %) издънките са с ниска жизненост, слаб растеж и обикновено за 3-5 г. отмирят.

Това подсказва, че при издънковите церови гори над 60-годиш-

①

Израснал на открито, семенният подраст от цер е в много добро здравословно състояние и висока степен на растеж и развитие

②

Възобновено насаждение от цер върху площ 30 дка, на 5-годишна възраст, след извеждане на окончателна фаза, при пълнота на възрастното насаждение 0.6-0.7 и възраст 70 г.

③

Покритие от подлесна и храстова растителност със склоненост над 0.8 и напълно унищожен церов подраст

на възраст в учебния обект не може да се разчита на надеждно издънково възобновяване, което да гарантира нормална степен на плътност, жизненост, продуктивност и устойчивост за бъдещото младо насаждение. От друга страна, конкурентното и потискащото въздействие на издънките върху растежа и развитието на семенния подраст от цер (и частично благун) ще бъде слабо изразено. Това е предпоставка, която позволява при възобновителната сеч да се обръща внимание основно на поведението на семенния подраст и да се следва неговата биология. Дъбовете са силно светолюбиви и оставянето на подраста под склопа, дори и при ниска склоненост от 0.5, води до слаб растеж по височина, формиране на чадъровидна корона и торчкуване (Костов, Александров, 2018). Успоредно със слабия растеж на подраста пространството под склопа бързо се заема от храсти (ИАГ, 2016).

Състояние и развитие на семенния церов подраст в обекта

- Проучванията показват, че възобновителни сечи в насажденията над 60-годишна възраст са водени в продължение на 30 години.

В тази част от обектите, където склонеността на възрастния дървостой е от 0.4 до 0.6, церовият подраст е средно от 2 до 18 бр./м² при възраст от 1 до 22 години. Установено е, че в зависимост от степента на осветеност съществуващият церов подраст започва да торчкува. Дори при сравнително ниска склоненост от 0.4 до 0.6 семенният подраст оцелява не повече от 5-6 г., като при склоненост над 0.8 загива напълно още на втората или третата година.

- За да се установят оптималните параметри на склоненост и склонеността за престояване на семенния подраст под склопа на насажденията, през 2016 г. в началото на вегетация и при различна степен на склоненост бяха заложени пробни площи за проследяване на развитието на едногодишен подраст (поници) при склоненост (0.6-0.7), (0.3-0.4) и при напълно отворени площи. Изследванията показват, че в двугодишен период на развитие напълно отвореният церов подраст достига до три пъти по-висок прираст по височина в сравнение с подраста под склоп (0.6-0.7), а спрямо подраста под склоп (0.3-0.4) е с 40 % по-добри резултати и още през първата вегетационна година е с размери на напълно укрепнал - в много добро физиологично и здравословно състояние, без признания на прегаряне и торчкуване (сн. 1).

Дъбовете са светолюбиви видове, като основният лимитиращ фактор за растежа им е сънчевата светлина. В тези насаждения е нужно да се провеждат възобновителни сечи - постепенно-котловинната и неравномерно-постепенната, които премахват появилите се семенен дъбов подраст преди той да формира чадъровидна корона и да торчкува. Краткосрочно-постепенната сеч, създадена за сенкоиздържливия бук, не е подходяща.

- В насаждения на възраст 60-70 г. са заложени опитни площи, за да се проследи развитието на церовия подраст след проведената окончателна фаза на постепенно-котловинна сеч в насаждения с различна степен на склоненост - от 0.4 до 0.6.

Резултатите от изследванията върху развитието на открития церов подраст във вегетационните периоди през 2016 и 2017 г. показват, че той е с еднакви растежни показатели, което се дължи основно на относително сходните количествени и възрастови съотношения на подраста в развитието му под този параметър на склоненост при възрастния дървостой.

Резултатите дават основания да се посочи, че при издънковите церови насаждения над 60-годишна възраст при наличието на достатъчно количество равномерно разположен церов подраст, резултат на осеменителна и/или осветителна фази на краткосрочно-постепенна сеч, окончателната фаза на възобновителните сечи може да бъде провеждана и при склоненост 0.6 на зрелия дървостой. При практическото реализиране е нужно съобразяване с всички възможни режими според функционалната принадлежност на горите. В общия случай по-реално е да се премине към пост-

пенно-котловинна сеч, а времето между фазите да бъде съкратено, ако насажденията не са в зона от „Натура 2000“ (сн. 2). Така ще се намали престоят на церовия подраст под склопа на възрастните насаждения и негативното въздействие на храстовата и подлесната растителност. Ще бъде съкратен и периодът на прогресивен спад в прираста на възрастния дървостой и ще се избегне понижаване на ефективността в екологичен и икономически аспект.

По време на Националното съвещание по стопанисване на издънковите дъбови гори (2016) в заложените в обекта на изследване 4 пробни площи, в които е проведена окончателна фаза на възобновителна сеч, беше демонстрирана технология за подрязване на подраста - под склопа и на открито, с мулчер. Целта бе да се проследи растежът и развитието на подрязания в основата открит семенен церов подраст и неподрязания при еднакви растежни показатели - възраст, диаметър в основата, височина и здравословно състояние. Резултатите показват, че през вегетационния период на 2017 г. летораслите на подрязания подраст са развили прираст по височина с 3.8 пъти над този при неподрязания и са в много добро здравословно състояние, без признаци на зараза и развитие от *Huroxylon mediterraneum* и *Diplodia mutila* (хипоксилонов рак). В стъбленача част на неподрязания подраст признаците на зараза и развитие на тези заболявания се установяват във всяко растение над 5-6-годишна възраст, засегнато от процеса на торчкуване.

Това дава основание да се препоръча подрязването на открития церов подраст в основата още в началото на първата вегетационна година след откриването му, а още по-добре под склопа, непосредствено преди откриването му. Задължително е окончателната фаза на възобновителните сечи и последвалата операция по подрязването на открития подраст да се провеждат в периода на вегетационен покой - от началото на септември до края на март.

Изследване на развитието на процесите на захрастяване

В началото на възобновителния период храстовата и подлесната растителност е единично представена и не създава проблеми при възобновителните процеси. Високата степен на склопеност на младия церов (дъбов) дървостой потиска развитието ѝ (сн. 3). В процеса на бавно изреждане от равномерни пробирки и краткосрочно-постепенни сечи се създават оптимални условия за развитието на храстови подлесни видове, особено през последния 10-15-годишен период, през който склопеността при насажденията на възраст над 60 години е сведена до 0.4-0.6. Това е период на бързо развитие на храстова и подлесна растителност, която е достигнала покритие в над 30-40 % от всички издънкови церови гори. В 40 % от тези площи подлесната и храстовата растителност е със склопеност 0.8-1.0 и церовият подраст над 2-3-годишна възраст е напълно унищожен. Ако се продължава с равномерните намеси в дозряващите и зрелите гори и в следващия период от 10-15 г., процесът ще се развива все по-динамично и мащабно и повече от 80 % от издънковите церови гори ще са с пътно покритие от подлесна и храстова растителност и с почти напълно унищожен семенен церов и дъбов подраст.

Почистване на обектите от подлесна и храстова растителност
Основният проблем при отглеждането на церовия подраст е почистването от храстова растителност и без неговото решаване е невъзможно провеждането на успешен възобновителен процес (сн. 4).

Технологични решения

- Обичайна практика е почистването да се извършва с храсторези или с моторни резачки, но това е процес с ниска ефективност и много разходи (над 50 лв./дка). За да се създадат условия за нормална и успешна работа по подпомагането и отглеждането на церовия подраст, след изрязването на храстовата растителност е наложително тя да се изнася извън обектите, което също е много скъ-

па операция - над 80 лв./декар. Трябва да се осигури и огромна по площ складова база за съхраняване, защото за тази дървесна маса няма пазар и е с висока степен на пожароопасност. Практиката, която бе приложена в учебния обект, доказва, че това технологично решение е трудно изпълнимо и неефективно.

- През ноември 2016 г. в демонстрационния обект проведохме

Изсечена подлесна растителност във възобновено насаждение

Обработка на захрастени площи с Bobcat - тип мулчер

Развитие на открит едногодишен церов подраст след обработка с Bobcat

първия опит за обработване на захрастените площи със специализирана горска техника - мини верижен товарач Bobcat T 770, оборудван с мулчер. Опасенията, че при подрязването и раздробяването на храстите и подлесната растителност ще бъде повреден и церовият подраст, не се оправдаха. През пролетта на 2017 г. количеството на съществуваща подраст не беше променено, дори се беше увеличило с нови поници, а летораслите на отрязания в основата подраст се развиваха много добре (сн. 5 и 6).

С това качествено и ефективно технологично решение на подлесната и храстовата растителност са извършени две много важни операции - изрязване и раздробяване. Това създава нормални условия за развитие и отглеждане на подрастта. На подрязания в основата церов подраст се осигурява висок старт на развитие още през първия вегетационен период, особено при пълно освобождаване.

Изводи и препоръки

- В издънковите церови гори в учебния обект заради напредване на възрастта се развиват процеси на физиологично отслабване, заболяване и забавяне на растежа. Поради силно изредените корони се е формирал пътят подлесен етаж, който потиска семенното възобновяване дори при откриване на склопа.

- Оставянето на издънковите дървостоя да престареят и отлага-

нето на възобновителните сечи в тях води до загуба на прираст, влошаване на здравословното им състояние и все по-затруднено естествено семенно възобновяване.

- Многократното торчкуване на подрастта под склопа го прави трудно адаптивен към рязко освобождаване, а забавеният растеж и адаптацията към новия светлинен режим води до изоставане в растежа му спрямо новопоявили се издънки.

- Налага се предварителното механизирано подрязване на пънче на торчкувания подраст, което позволява на новоформирайния се леторасъл да расте и да се развива с много по-бързи темпове спрямо неподрязаните фиданки.

- Почистването на подлесната растителност и механизираното подрязване, съчетано със своевременно изсичане на дървостоя на местата с достатъчно количество подраст, гарантира успешно естествено семенно възобновяване на откритите площи.

- Резултатите от проведените проучвания потвърждават, че успешно превръщане на зрели издънкови церови гори в семенни е възможно посредством провеждането на възобновителна сеч с чести интензивни и неравномерни изреждания на дървостоя, съчетани с почистване на подлесната растителност и подрязване на подраст.

- Излишното забавяне и задържане на възобновителните процеси ще доведе не само до икономически загуби, но ще породи екологични и социални проблеми в бъдеще.

Проекти

Ново партньорство в областта на защитените територии

На 16-17 май в София се проведоха първите работни срещи с участниците в нов проект, разработен в партньорство между български и немски организации и финансиран от Германската федерална фондация за околна среда DBU (*Deutsche Bundesstiftung Umwelt*).

Водещ партньор от немска страна е Terolog GmbH, в партньорство с BTE, Tourism and Regional Consulting, а от българска страна - „Природни туристически форум“ и Дирекцията на Природен парк „Рилски манастир“ - гр. Рила.

Проектът „Водачи в защитените територии на България“ има за цел да популяризира защитените територии в България и да повиши „видимостта“ им пред пешеходните туристи с интерес към такива територии от Германия. Продължителността му е 18 месеца.

Идеята за проекта е породена от факта, че защитените територии в България са гръбнакът на опазването на уникалните европейски ландшафти и са от нарастващо значение за развитието на природоориентирирания туризъм, особено пешеходния. Сега сме в ситуация, когато защитените територии служат за атрактивни дестинации за туроператорите, докато самите туристи често не осъзнават, че се разхождат, карат колело или изобщо пребивават в такава територия. Освен това защитените територии не участват в разпределението на паричните ползи (добавената стойност), които туризъмът може да донесе в даден район.

Основната задача на проекта „Водачи в защитените територии на България“ е да подобри тази ситуация както за туристите, така и за защитените територии. Това може да стане чрез прилагането на съвременни системи за водачество, които носят добавена стойност на място, като оползотворяват специализираните познания и умения на служителите на защитените територии. Разбира се, те трябва да бъдат квалифицирани и да желаят да работят като водачи паралелно с изпълнението на служебните си задължения. Проектът има следните подцели:

• Генериране на добавена стойност на място ниво чрез туризъм,

като се оползотворят натрупаните експертни знания и умения.

- Популяризиране на защитените територии в България за целевата група (немски) пешеходни туристи.
- Намаляване на щетите, които се нанасят на флората и фауната от посетителите.
- Повишаване на „видимостта“ на защитените територии пред пешеходните туристи.
- Квалифициране на персонала на защитени територии в природни водачи за индивидуални и групови туристи.
- Квалификация на млади хора в региона като съпровождащи преводачи, създаване на tandem - екипи за екскурзии с екскурзовод.
- Разработване и тестване на специализирана, международно ориентирана Интернет платформа, изпълняваща функциите на посредническа агенция между водачи и (по-специално немските) туристи. Платформата няма да работи като туроператор, а като маркетингово средство за лична комуникация.
- Разработване и тестване на маркетингови стратегии в България за „единодневните“ туристи.

За определяне на участниците в проекта бяха проведени работни срещи между проектния екип с ръководството на Изпълнителната агенция по горите, Министерството на земеделието, храните и горите и ръководството на Дирекцията „Национална служба за защита на природата“ на Министерството на околната среда и водите. След съгласуване на проектните идеи бяха определени участниците в пилотния проект, като в обучението ще бъдат включени представители на Дирекциите на Природните паркове „Врачански Балкан“ - Враца, „Витоша“ - София, „Рилски манастир“ - гр. Рила, „Беласица“ - с. Коларово, и Националния парк „Централен Балкан“. Първото обучение ще се проведе през октомври в обучителния център на Природния парк „Рилски манастир“.

Инж. Райна ПАШОВА

ДГС - Ботевград, с ценна практика в овладяване на последствията от природно нарушение

Природните бедствия в горите не са обикновено явление. Но не можем да отречем, че с глобалните промени в климата подобни екстремални явления могат да зачестят, а това изисква да бъдем готови за тях. Когато върхлитат горските насаждения, те не само насят материални и екологични щети, но и поставят лесовъда пред проблеми и решения, най-често неизвестни от неговата практика. Затова опитът и практиката в преодоляване на щетите от природните нарушения на отделно горско стопанство могат да имат важно значение за цялата лесовъдска колегия. През 2015 г. на такова изпитание са подложени горите в Смолянско, Кърджалийско, Пазарджишко, като от 36 поделения на ЮЦДП - Смолян, незасегнати остават само три. Борбата с последиците от стихийното бедствие в родопските гори продължава и днес. Търсенето на отговора какви гори ще видим след него също продължава.

Днешната ни среща в ДГС - Ботевград, е повод да разкажем и отново да потвърдим убеждението, че лесовъдската практика в овладяване на последиците от природните нарушения има прецедент и най-важното - той може да е успешен.

Ще се върнем 10 години назад, в Стара планина. На 17 ноември 2007 г. в района на ДДС „Витиня“ и Държавните лесничейства в Ботевград, Етрополе, гр. Елин Пелин и Своге се изливат обилни дъждове, пригружен с гръмотевичи и силен вятър. През нощта температурите падат под нулата и върху короните на дърветата започва да се образува ледена покривка, която достига няколко сантиметра. В ранни зори на следващия ден из горите в тези райони се вдига страшен тъмен и трясък, характерен за леголомния процес, пригружен със силен вятър. Повредите представляват пречупени клони и цели стъбла и изцяло или частично изкоренени дървета. Засегнати са основно чистите букови или смесените насаждения. От падналите групи дървета се формират мозаечни отворени пространства с големина от 0.5 до 7 хектара. Инвентаризираните площи с насаждения, засегнати от леголома, за района на тогавашното Държавно лесничество - Ботевград, са 3175 ха и 110 727 м³ засегната дървесина. За тази дейност е извършена огромна камерална работа, тъй като се знае, че инвентаризацията на такива площи е много трудна, а изготвяната документация е обемна.

Днес отново сме по склоновете на Балкана, за да видим резултата от лесовъдската намеса и предприетите мерки. И то в чисто практически план, без да има раз-

Директорът на ДГС - Ботевград, инж. Лазаринка Лютова и заместник-директорът инж. Стефан Стефанов

работени научнолесовъдски подходи за конкретната ситуация. В пътуването ни до ГСУ - Правец, ни приграждат директорът на ДГС - Ботевград, инж. Лазаринка Лютова и заместник-директорът инж. Стефан Стефанов. И двамата като служители на лесничеството, чийто директор тогава е инж. Веселин Нинов, помнят апокалиптичната картина на бедствието. Като цяло традиционната лесовъдска намеса в случаите на ветровали, снеговали и снеголоми е известна - след инвентаризиране на падналата дървесина изва оползотворяване на повредената дървесина, почистване, след което трябва да се реши какво ще се прави в отворените пространства. Ще се оставят на естествено възстановяване или ще се залесяват. В буковите насаждения, пострадали от леголома на 17-18 ноември 2007 г., ДГС - Ботевград, има ценен дървесен ресурс, което предполага максималното му и бързо усвояване, затова усилията на колектива се съсредоточават в него.

- Имаше много проблеми от най-различен характер - казва инж. Лютова, - включително и влиянието на световната финансова криза от 2009 г., но стопанството успя да се справи много добре. От 2008 до 2013 г. са усвоени 88 644 м³ пострадала дървесина, като до 2012 г. се работеше само в такива площи.

Именно затова я питаме какви са изводите от тази работа, приложими ли са за други стопанства и ще помогнат ли те лесовъдските решения при евентуални ситуации.

- Преди всичко е важна бързината в усвояването на дървесина, за да не се похаби, да бъдат изградени пътища-

Насаждение след ледолома в района на ДЛС - Витиня, през 2007 г.

Възстановена гора в ДГС - Ботевград, след същото бедствие

си спомня и инж. Стефан Стефанов, се получи изключително обилно семеносене на оставените оцелели дървета.“

В първата година след нанесените от ледолома поражения Ботевградското стопанство бе посетено от г-р инж. Станис-

ла за извъзоването, а засегнатите терени да бъдат почистени. Смятам още, че задължения за бърза реакция трябва да имат и отговорните институции, като процедурите при изготвяне на план-извлеченията да бъдат облекчени още в началото на процеса. И колкото и неизвестни да се явяват при такава ситуация, би било добре местният лесовъд да има възможност по-смело да взема решенията.

Отиваме сред красавите букаци, обгърнали хълбоците на Балкана над Правец, за да намерим днес горите, преживели стреса на бедствието, в отлично състояние. Бившите котли с нападалата преди 10 години дървесина са трудно различими в общата картина на гората. Само с приближаването до тях виждаме, че естественото възстановяване, настъпило в тях след камаклизма, е изключително добро. Това е и отговорът на въпроса, който си поставиха и успяха да решат лесовъдите на ДГС - Ботевград - пострадалата гора да се възстанови по естествен път.

Инж. Лютова си припомня, че към всяко едно от петната, отворени след ледолома, се подхожда почти индивидуално. „Бяха огледани и оставени в тях единични или групи оцелели дървета, като се забрани при дърводобива да се отсичат. Те изиграха своята роля на семеносни екземпляри за възстановяване на бука. Поставени в стресова ситуация и под въздействие на увеличената светлина, дърветата започнаха обилно да семеносят и да възстановяват освободените площи.“ „Още на следващата година от бедствието -

лав Лазаров от Германо-българския проект и според инж. Лютова от него са получени най-ценните указания за управлението на такива гори. Той посочва, че лесовъдската намеса в засегнатите гори трябва да бъде в съответствие с естествените сукцесионни процеси. И ако лесовъдските практики наподобяват и следват природата, много малка е вероятността те да доведат до загубата на биологичното разнообразие на екосистемата.

Днес можем да видим безброй площи, в които през 2008 г. е изведена сечта и след нея пълнотата на дървостоя е 0,3, които са добре възстановени по естествен начин. В тях освен бук има и габър, и бреза, и трепетлика. Впрочем силното присъствие на трепетлика е требожи лесовъдите от ДГС - Ботевград, и им се иска лесовъдската наука да се произнесе по въпроса.

Няма спор, че целият процес по преодоляването на последствията от природно нарушение изисква много усилия от страна на ДГС - Ботевград. И като всяко изпитание в много по-висока степен се осланя на професионализма, организаторските качества на ръководството и на желанието да докажеш, че си истински стопанин на поверената ти гора. Всичко това се получи на лесовъдите от Ботевград. И към днешна дата можем да забравим за бедствието и да се фокусираме върху постижението, което може да подпомогне лесовъдските решения в бъдеще.

Светлана БЪНЗАРОВА
Снимки Йордан ДАМИЯНОВ

Днес във всички ледоломни котли има много добро естествено възстановяване

Очаквани повреди от коренова гъба в иглолистните култури и насаждения

През последните години, успоредно с каламитетната проява на короядите, се получиха и сигналите за наличието на първични огнища от кореновата гъба *Heterobasidion annosum* (Fr.) Bref (обзор на ЛЗС - София за 2016, 2017 г.). Гъбата причинява едно от най-опасните и значими заболявания по горите в света, като атакува повече от 250 гостоприемника - бял, черен и веймутов бор, бяла и черна мура, смърча, ела, лиственица, бряст, тополите, бук, дъбове и други. В нашата страна болестта се проявява периодично, като епифитотия по иглолистните гори (Димитров, Т., 1934; Цанова, П., Роснев, Б., 1947; Роснев, Б., 1987 и др.).

Гъбата е известна под имената *Polyporus annosum*, *Fomes annosus*, *Heterobasidion annosum* (Fr.) Bref, като последното название е възприето в нашата страна от края на XX в. (Роснев, Б., 1987). Повредите от заболяването се наричат коренова гъба, кръгова смърт и други.

В систематично отношение гъбата *Heterobasidion annosum* принадлежи към клас *Agaricomycetes*, разред *Russulales*, семейство *Bondarzewiaceae*, род *Heterobasidion*, вид *Heterobasidion annosum*. Първите симптоми на заболяването се изразяват в издребняване и промяна на цвета на иглолистата - от сив и жълтеникав до червено-кафяв. С напредването на болестта дървета загиват в котли с кръгова или близка до нея форма (откъдето идва и едно от назованията ѝ „кръгова смърт“). Гъбата атакува най-често насаждения и култури в III-IV клас на възраст, намиращи се в продължителен влажностен и температурен стрес (*forest decline*).

Върху заразените дървета, в основата им, гъбата формира плодните си тела, потопени в мъртвата горска постилка, под формата на приседнала конзола (фиг. 1). В първия стадий от формирането на плодните тела те са изцяло бели и малки - с диаметър до 5 mm, а по-късно стават кафяви, с малки пори, не винаги видими. Често иглици, клонки и други елементи на мъртвата горска постилка са включени в тях. Патогенът колонизира корените, кореновите шийки или стъблата чрез спори, проникващи през рани от различен произход, или чрез допирание и срастване на корените на съседните болни и здрави дървета. В последния стадий на болестта в корените или кореновата шийка на заразените стъбла се формират овални белезници и гъбчести хралупи (фиг. 2).

След заразяването с гъбата се наблюдава бързо отслабване и отмиране на засегнатите дървета, като при смърча, елата и мурата патогенът се развива в сърцевината на дървото без видими симптоми в продължение на десетилетия. Сърцевинната гнилота се изкачва по стъблото и обезценява по-голяма част от дървесината му. При боровете патогенът атакува кореновата шийка и характерните симптоми на нападение са изтичането на малки капчици (сълзици) смола по стъблото. При бора заразените дървета се повалят от екстремни ветрове, снегове и ледове, а при смърча, мурата и елата се пречупват на известна височина.

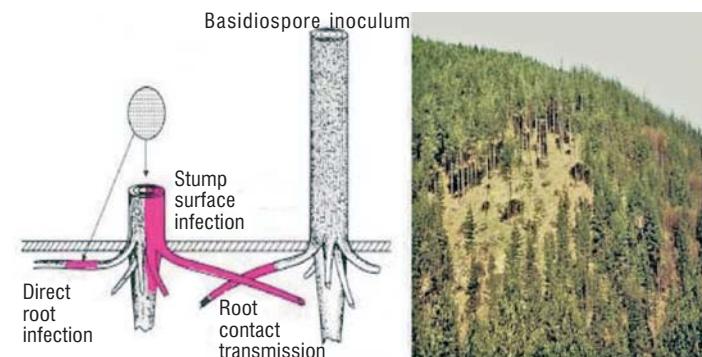
Проучванията показват, че за да се осъществи заразяване, е задължително наличието на рана, през която паразитът да проникне и зарази тъканите на гостоприемника (фиг. 3). В насаждения или култури, в които се извеждат отгледни и санитарни сечи, се създават идеални възможности за развитието на плодните тела на гъбата върху пъновете, от които се разсейват милиони спори наоколо. По този причина се препоръчва използването на сусペンзия от гъби антагонисти. У нас такава технология е разработена и патентована от чл.-кор. проф. Боян Роснев на базата на гъбата *Repiniorpha gigantea*, като спори от гъбата са лиофилизираны. В Швеция, Франция, Норвегия и други страни за борба с кореновата гъба с успех се прилага и биологичният продукт Rotstop®.

Фиг. 1. Плодни тела на кореновата гъба *Heterobasidion annosum* (Fr.) Bref

Фиг. 2. Характерни повреди от кореновата гъба *Heterobasidion annosum*

Фиг. 3. Механизъм на заразяване с кореновата гъба и формирането на инфекционни огнища

Изследванията на проф. Боян Роснев (2002) и други учени показват, че короядите и дървесиноатакуващите вредители разнасят спорите на *Heterobasidion annosum* и подпомагат заразяването на дендроценозите с гъбата, което мултилицира щетите, нанасяни от короядите. Това налага при установени нападения от короядните вредители незабавно да се извеждат санитарните сечи като профилактика срещу масовото развитие на патогена и разрастването на огнищата от него в насажденията и културите.

Инж. Николай СТОЯНОВ
директор на ЛЗС - София

Ловно съопакство

ОБЗОР НА СЪСТОЯНИЕТО НА

Таксацията на дивеч през пролетта на 2018 г. се провежда съгласно указанията на Изпълнителната аген-

ция по горите, дадени с писмо № ИАГ-356/04.01.2018 година.

В определения срок бяха проведени

съвместни регионални съвещания за организацията, сроковете и методите за максимизиране на дивеч с предста-

ПРОЛЕТНО ТАКСИРАНЕ НА ДИВЕЧА

РДГ	ВИД ДИВЕЧ											ДРЕБЕН		
	ЕДЪР ДИВЕЧ											Заек	Фазан	
	Бл. елен	Ед. лопатар	Сърна	Дива свиня	Дива коза	Глахар	Муфлон	Мечка	Алп. козирог	Тиб. як	Зубър			
Берковица	228	21	1438	773				4				608	297	
Благоевград	161	138	2869	2117		353	187	88				2374	5	
Бургас	2139	770	3388	5382			365					1388	30	
Варна	1394	511	1194	2575			272					1201	1931	
Велико Търново	1557	294	1965	2115			132	84				413	712	
Кърджали	438	300	1607	1401	6		447	7				1418	893	
Кюстендил	244	78	748	743	55	5	105	24				245		
Ловеч	864	149	949	1413	5			84				117	102	
Пазарджик	425	101	1885	1745	265	792	337	101				558		
Пловдив	1530	922	2312	2228	791	194	612	90				1214	889	
Русе	3087	318	2160	2214			24					36	2101	1001
Сливен	597	77	1298	1619			160					343	103	
Смолян	322	95	1090	1026	352	512	245	50				840		
София	1668	1843	1623	2187			572	7		20		320		
Стара Загора	690	3	1380	1058	16		24	71				841	331	
Шумен	3524	265	1816	2469			196					596	202	
ДАСР по РДГ:	18 868	5885	27 722	31 065	1490	1856	3708	610	0	20	36	14 577	6496	
НП „Рила“														
НП „Пирин“														
НП „Централен Балкан“														
УОГС - Петрохан	40	54	269	45								50		
УОГС - Юндола		30	65	48		4	60					40		
Кричим		406					46							
МНО	7		9	15										
Предост. на гр. ведомства:	47	490	343	108	0	4	106	0	0	0	0	90	7	
Берковица	225		6626	5093								27 245	28 261	
Благоевград			3390	3558		2		19				19 730	463	
Бургас	672	109	4325	6138								18 371	2638	
Варна	511	183	3453	3343			118					24 262	14 165	
Велико Търново	1480		7406	6960			101	30				16 187	20 869	
Кърджали	462	1003	9984	6211			10	2				22 780	9689	
Кюстендил	17		3875	3494				1				6598	273	
Ловеч	874		9881	4735				15				30 492	31 510	
Пазарджик	33	8	2920	2726		75		17				14 966	1831	
Пловдив	229		4499	2838	18	66		36				33 762	16 019	
Русе	1351	6	3643	2196								37 332	14 349	
Сливен	875	50	5146	4011			29					27 715	8001	
Смолян	571	23	6329	2649	739	1219	62	149				10 890		
София	232	34	9652	8275	10	7		46				14 804	2368	
Стара Загора	335		3518	3114	10		49	17				16 061	11 047	
Шумен	2469		3506	2825								15 022	3804	
Еледжик	45	190	166	315			31					40	0	
Смущен кладенец	35	1250	57	75			5					100	0	
ПЛАСР по РДГ:	10 416	2856	88 376	68 556	777	1369	405	332	0	0	0	336 357	165 287	
ОБЩО ДАСР 2017 г.	18 915	6375	28 065	31 173	1490	1860	3814	610	0	20	36	14 667	6503	
ДАСР 2016 г.	18 726	5878	27 602	31 570	1397	1945	3607	626		23	32	14 559	6365	
% спрямо 2016 г.	1.0	7.8	1.6	-1.3	6.2	-4.6	5.4	-2.6		-15.0	11.1	0.7	2.1	
ОБЩО ПЛАСР 2017 г.	10 416	2856	88 376	68 556	777	1369	405	332	0	0	0	336 357	165 287	
ПЛАСР 2016 г.	9189	2666	83 346	63 298	703	1304	436	355				336 222	156 801	
% спрямо 2016 г.	11.8	6.7	5.7	7.7	9.5	4.7	-7.7	-6.9				0.0	5.1	
ВСИЧКО 2017 г.	29 331	9231	116 441	99 729	2267	3229	4219	942	0	20	36	351 024	171 790	
ВСИЧКО 2016 г.	27 915	8544	110 948	94 868	2100	3249	4043	981		23	32	350 781	163 166	
% спрямо 2016 г.	4.8	7.4	4.7	4.9	7.4	-0.6	4.2	-4.1		-15.0	11.1	0.1	5.0	

ДИВЕЧОВИТЕ ЗАЛАСИ В БЪЛГАРИЯ

вители на ловните сдружения и представители на юридическите лица, с които има сключени договори за стопанисване на дивеч.

В БЪЛГАРИЯ - 2018 г.

ДИВЕЧ		ХИЩНИЦИ			
Яребица	Кеклик	Вълк	Чакал	Лисица	Ск. кучета
694	127	85	104	304	45
562	733	147	3	528	109
28		117	941	449	51
461			682	297	78
		34	145	157	29
165	89	71	439	326	113
157	35	57	19	147	42
		37	88	163	18
45	5	90	4	443	49
986	80	76	59	301	25
158		2	685	296	108
80	50	56	224	205	63
68	62	58		378	44
140	15	63	119	275	51
267	69	59	204	224	79
10		18	489	347	90
3821	1265	970	4205	4840	994
0	0	11	0	42	5
34 588	367	113	3065	2879	2277
13 067	7558	202	237	1625	770
16 041	840	134	4857	2144	913
21 009	2	4	3785	2496	2518
5605	75	51	3055	2446	2118
18 720	2452	303	4504	4129	2467
12 037	1382	105	734	1282	972
13 676	275	18	4497	3204	2727
21 644	215	18	926	1444	1021
67 481	663	65	2276	2321	1417
9169		10	2351	1943	1829
31 438	881	175	4650	2644	802
1694	1159	169	4	2468	1022
19 143	833	226	2631	3220	2029
27 832	613	37	5144	2651	1025
7260		9	3233	2189	2076
40			10	8	
0	200	20	30	66	15
320 444	17 515	1659	45 989	39 159	25 998
3821	1265	981	4205	4882	999
3935	1185	883	4229	4947	1074
-3.0	6.3	10.0	-0.6	-1.3	-7.5
320 444	17 515	1659	45 989	39 159	25 998
328 816	17 130	1697	45 427	38 563	25 835
-2.6	2.2	-2.3	1.2	1.5	0.6
324 265	18 780	2640	50 194	44 041	26 997
332 751	18 315	2580	49 656	43 510	26 909
-2.6	2.5	2.3	1.1	1.2	0.3

Направена е необходимата подготвка за правилното провеждане на таксацията на дивеч в държавните ловностопански райони и дивечовъдните участъци и в ловностопанските райони, в които дивечът се стопанисва от ловните дружини. Таксирането на дивеч в дивечовъдните участъци, за които има сключени договори, се провеждаше от юридическите лица.

На проведените регионални съвещания бяха разисквани начините за най-точно установяване на реални дивечови запаси. Направени бяха анализи на таксациите, плановете за ползване и реализирания отстрел през 2017 година.

При обработването на резултатите се приемат за база данни площищите, отразени в интернет базираната информационна система на ИАГ, а при допустимите запаси са нанесени корекции на тези ловностопански райони, в които са приеми нови ловностопански планове.

Представените обзори за състоянието на дивечовите запаси по регионалните дирекции по горите показват, че таксирането на дивеч е преминало при добре създавана организация и контрол.

При преброяването на едрия дивеч е използван методът на пълното преброяване, като най-голямата тежест дават целогодишните наблюдения. Най-точни са резултатите, получадени от държавните ловни стопанства, в които има постоянно присъствие на терена и наблюдения на местата за подхранване на дивеч, водопоща, калища и дивечови просеки и сватбовища на благороден елен и елен лопатар, където се следи поведението на дивеч и миграционните процеси целогодишно.

В ловностопанските райони, стопанисвани от ловните дружини, наблюденията се извършват предимно през ловния сезон.

Във всички ловностопански райони беше спазено изискването за едновременно провеждане на таксация в съседни ловностопански райони. В ловностопанските райони, стопанисвани от ловните дружини, таксацията се извършваше в присъствието и под контрола на служителите от държавните горски и ловни стопанства и регионалните дирекции по горите.

Данните от проведените таксации в трите национални парка и в Стопанство „Кричим“ не бяха представ-

вени, поради което не са посочени. Резултатите от таксацията бяха получени в срок, като данните са отразени в съответните форми в интернет базираната информационна система на Изпълнителната агенция по горите. Анализът на резултатите налага извода, че при едрия дивеч във всички ловностопански райони като цяло се формират дивечови популации, които постепенно нарастват.

Получените резултати от таксацията се характеризират със следната картина при отделните видове дивеч.

БЛАГОРОДЕН ЕЛЕН

Общият брой на благородния елен възлиза на 29 331, от които в държавните ловностопански райони (ДЛСР) 18 915 и в ловностопанските райони на дружините - 10 416. В сравнение с миналата година се увеличава с 1416 бр., или с 4.8 %. Увеличаването при благородния елен е основно в държавните ловни стопанства и дивечовъдните участъци (ДУ), отгадени за стопанисване на дивеч от юридически лица по реда на чл. 36, ал. 1 от ЗЛД. В тези райони като цяло се изпълняват добре инвестиционните програми към договорите за стопанисване на дивеч, регулирането на хищниците и по-ефективната охрана.

По-голям ръст на запасите има в Регионалните дирекции по горите в Шумен, Русе и София, където тенденцията от предходните години за увеличаване на запаса се запазва. Нарасването на запаса се дължи основно на редовното подхранване и ограничаване в голяма степен на бракониерството и отстрела на хищници.

Половото съотношение на този вид дивеч в държавните ловностопански райони е 1:1.1 в полза на женските екземпляри.

Запасът е под допустимия за страната, с изключение на запасите в районите на Регионалните дирекции по горите в Кърджали, Кюстендил, Русе, София и Шумен.

ЕЛЕН ЛОПАТАР

Запасът от елен лопатар е 9231 бр., от които 6375 в държавните ловностопански райони и 2856 в ловностопанските райони на ловните дружини. В сравнение с миналата година има увеличаване на запаса с 687 бр.(7.4 %).

Извършените контролни таксации в някои държавни ловностопански

райони помвърждават наличната численост на запаса. Този вид гивеч основно се стопаниства в оградени площи, което прави управлението на запаса чувствително по-лесно, предвидимо и насочено към извеждане на необходимата селекция за регулиране на възрастовата и половата структура с цел повишаване на качеството на трофеите. През последните години видът се разселва в ловностопански райони на ловните дружини. Половото съотношение на този вид гивеч в държавните ловностопански райони е 1:1. Запасът като цяло е над допустимия за страната.

СЪРНА

Сърната наброява 116 441, от които 28 065 в държавните ловностопански райони и 88 376 в ловностопанските райони на ловните дружини. В сравнение с миналата година нарастващето е с 5493 бр. (4.7 %). При анализ на данните се констатира, че видът поддържа бавния, но постоянен темп на завишиване на запаса. Една от причините за бавния темп на нарастващето му е загубата на голяма част от естествения прираст. Може да се говори вече за едно общо стабилизиране на запасите на сърната в страната. Намаляването на запаса в някои от предоставените ловностопански райони, където няма предвидено ползване, се дължи на бракониерството от редовните ловци по време на провеждащите се излети за лов на гива свиня. Половото съотношение на този вид гивеч във всички ловностопански райони е 1:1.

Като цяло за страната запасът от сърна е значително под допустимия.

ДИВА СВИНЯ

Дивата свиня наброява 99 729 и бележи увеличаването на запаса спрямо миналата година с 4861, или с 4.9 %. Запасът на гивата свиня е значително над допустимия. По-нататъшното увеличаване на запаса от гива свиня в повечето ловностопански райони неминуемо ще доведе до редица проблеми, свързани най-вече сщите, които тя нанася на селското стопанство и вероятността от появя на епизоотии в отделни райони с висока плътност. Не се работи достатъчно за оптимизиране на структурата на запаса и повишаване на трофейните заложби на популацията. На практика почти липсва селекционният отстрел. Притеснително е че разпространението на заболяването африканска чума по свинете (АЧС), което настъпва към

страната ни, предвид значителния запас на гива.

ДИВА КОЗА

Запасът наброява 2267 екземпляра. Увеличаването на запаса спрямо миналата година е с 167 бр. (7.4 %). Общо за страната числеността на гивата коза не е реална поради липсата на максационни данни за 2018 г. от трите национални парка. Популацията на гива коза на територията на РДГ - Смолян, е стабилна (наличният запас е над допустимия) и е налице естествено разселване на гива в ловностопанските райони, стопанисвани от ловните дружини.

МУФЛОН

Броят на муфлоните е 4219, с 176 (4.2 %) повече в сравнение с 2017 година. Нарастващето се дължи най-вече на успешните действия, извършени от стопанисващите гивечи, след болестта „син език“, която нанесе съществени загуби през 2014 г. на муфлона на територията на Регионалните дирекции по горите в Благоевград, Велико Търново и Кърджали.

ГЛУХАР

Общият брой на глухарите е 3229. В сравнение с миналата година общо за страната се наблюдава намаляване от 20 бр. (0.6 %). Намален е запасът в държавните ловностопански райони на РДГ - Смолян. Основна причина за това се смята загубата на местообитания, най-вече на гори, които бяха възстановени като частни, намаляването на основната хранителна база на гива - черна и червена боровинка, както и загубите от бракониерството.

ЗУБЪР

Зубрите наброяват 36 и в сравнение с 2017 г. числеността им се е увеличила с 4 бр. (11.1 %). Стопанисва се единствено в района на ТП ДЛС „Воден-Ири Хисар“.

ТИБЕТСКИ ЯК

Броят на яковете е 20. В сравнение с 2017 г. те са по-малко с 3 екземпляра (15.0 %). Стопанисва се единствено в района на ТП ДЛС „Витиня“.

АЛПИЙСКИ КОЗИРОГ

По данни от максациите наличие на алпийски козирог няма. Липсва информация за числеността му и в районите на националните паркове.

ДРЕБЕН ДИВЕЧ

Заек - 351 024 бр., увеличаване с 243 бр. (0.1 %).
Фазан - 171 790 бр., увеличаване с 8624 бр. (5.0 %).

Яребица - 324 265 бр., намаляване с 8486 бр. (2.6 %).

Кеклик - 18 780 бр., увеличаване с 465 бр. (2.5 %).

Причините за спадането на числеността на яребицата са щетите от хищниците, загубите от различни болести и постепенното изчезване на естествените местаобитания, най-вече в Северна България, както и бракониерството и по-малкото количество яребици, които се разселват през последните години. Застрашен от изчезване е кекликът, защото се разселват много малки количества, а естествените местаобитания на гива намаляват. Реалната численост на дребния гивеч във всички ловностопански райони ще бъде установена след провеждане на контролните есенни максации.

ХИЩНИЦИ

Към април 2018 г. в страната има 2640 вълка, с 60 (2.3 %) повече отколкото през миналата година.

Чакалът в сравнение с миналата година се е увеличил с 538, или с 1.1 %, и броят му стигна 50 194.

Запасът от лисица е 44 041 бр., като увеличаването спрямо 2017 г. е с 531 (1.2 %).

По данни от максациите във всички ловностопански райони обитават 26 997 скитащи кучета.

При тази численост на хищниците се налага изводът, че без целенасочено регулиране на популациите им възпроизвеството на останалия гивеч ще бъде компрометирано.

През изминалата година като цяло здравният статус на гивеча беше добър.

И през 2018 г. работата по достигане на допустимите запаси и селекция в популациите на едрия гивеч трябва да продължи като основна предпоставка за добиване на качествени трофеи.

Необходимо е намаляване на запаса на гивата свиня в цялата страна до стойности 0.3-0.5 бр. на 100 ха за превенция на африканската чума по свинете.

Задължително е упражняване на адекватен и ефективен контрол от страна на стопанисващите гивечи (ДГС, ДЛС и юридически лица) със съдействие на МВР по места срещу бракониерството, извършване на проверки по време на ловните излети, както и ефективна борба за намаляване на числеността на хищниците и структурно спазване на ЗЛОД и действащата нормативна база.

Инж. Мирослав ДЖУПАРОВ
директор на дирекция
„Ловно стопанство“ в ИАГ

Приключи трансграничният проект за Странджа

На 31 май-1 юни в Царево се проведе заключителната пресконференция по трансграничния проект с Република Турция „Зашита на устойчивите горски екосистеми в Странджа/Йълдъз планина при изменение на климата“. В нея участие взеха Галип Узун - заместник-директор на РДГ - Истанбул, и ръководител на проекта от страна на Турция, Ихсан Джейлан - директор на Управлението по горите в Демиркьой, екипът на проекта от страна на България и кметът на община Царево инж. Георги Лапчев. Пресконференцията беше открита от инж. Станимир Божанов - директор на Регионалната дирекция по горите - Бургас. Докладът за изпълнените дейности през периода на действие на трансграничния проект и резултатите от извършените измервания на елементите на климата през първите пет месеца на 2018 г. бе представен от инж. Стоян Терзиев - заместник-директор на РДГ - Бургас. Презентирани бяха техническите характеристики и начинът на работа на автоматичните метеорологични станции. През първия ден от конференцията екипите на проекта посетиха метеорологичната станция в двора на ДГС - Кости, община Царево. През втория ден бяха проведени заключителната среща на екипите по проекта и дискусията за дейностите по негово финализиране.

Регионалната дирекция по горите - Бургас, бе водещ партньор и е поела задължението да изпълни трансграничния проект в сътрудничество с Управлението по горите в Демиркьой. Основната цел на проекта с продължителност 15 месеца, приключил на 20 юни т.г., бе подобряване на защитата на горските екосистеми в условията на климатичните промени чрез създаване на база данни за промените на климата. Изпълнението на проекта допринесе за определяне на влиянието на природните бедствия върху горските екосистеми на Странджа/Йълдъз планина и прогнозиране на бъдещи щети от климатичните промени.

Проектът премина в няколко фази, като партньорите проведоха на 3-4 август 2017 г. в Демиркьой стартсиращата двудневна пресконференция „Зашита на устойчивите горски екосистеми в Странджа/Йълдъз планина под влияние на промяна на климатичните условия“, работен семинар „Управление на горите в Странджа/Йълдъз планина в условията на климатични промени“ (18-20 октомври 2017 г.) в Созопол и семинар-обучение „Устойчиво използване на общите природни ресурси в трансграничния район“ на 19-21 април т.г. в Инеада, Турция.

В рамките на проекта от българска страна са закупени високо-проходим автомобил „Хюндай“, лаптоп и три мобилни метеорологични станции с необходимото оборудване.

Местата, в които са поставени метеорологичните станции, са подбрани така, че да се обхванат различните надморски височини и метеорологични условия в централните части на Странджа. Районът около с. Кости е избран като характерен с повсеместното разпространение на странджанска зеленика - ендемит, срещащ се единствено в планината. Две метеорологични станции са монтирани на откритите площи в ДГС - Кости (25 м н.в.) и в ДГС - Звездец (360 м н.в.). Отчетените от тези станции количества на валежите за първите пет месеца от годината са съответно 526 л/м² за района на Кости и 474 л/м² за района на Звездец, като 90 % от валежите са паднали през първите три месе-

Проектният екип в ДГС - Кости

ца от годината - 477 л/м² за Кости и 409 л/м² за Звездец. Третата станция бе поставена през януари 2018 г. в м. Макьовци на ДГС - Кости, на 150 м н.в., под склопа на равномерно изредена иглолистна култура.

Тенденцията от последните години падналите количества на валежите да не са равномерно разпределени по месеци се запазва, като се отчитат максималните количества през есенно-зимния период от годината. Отчетеното количество на валежите през първите пет месеца представляват над 50 % от годишното количество, което за южната част на планината е от 800 до 950 л на кв. метър. Най-ниската минимална температура през този период е измерена на 1 март в станцията в Звездец - 13.1 градуса. За постигане на целите на проекта планираме поставяне на метеорологични станции и в други райони на планината, като интересни данни се очаква да се съберат от най-високите части в българската част на Странджа - района на граничния пост над Малко Търново. Интерес представлява и измерването на количеството на валежите под склопа на различните видове и с различната пълнота и склоненост гори, за да може да се направи извод каква част от количеството на валежите се поема от короните и стъблата на дървета.

Проектът допринесе много за обучението на специалисти и за създаването на база данни, необходими за дългосрочно проучване на горските екосистеми в Странджа/Йълдъз планина. Тази информация планираме да бъде използвана и при разработване на новия трансграничничен проект, който ще е свързан с проблемите на съхнене на иглолистните култури в района на планината.

Инж. Станимир БОЖАНОВ
директор на РДГ - Бургас

Гостуване на български педагози на колегите от Австрия

Горски педагози от България в началото на май гостуваха на колегите си от Австрия. Проявата е организирана от българска страна от г-р инж. Анна Петракиева - главен експерт в Изпълнителната агенция по горите, а от австрийска - от Томас Башни, един от водещите експерти по горска педагогика в Австрия. В българската група бяха включени експерти лесовърши от различни стопанства и предприятия в системата на МЗХГ и ИАГ, приключили успешно първо и второ ниво на обучение и натрупали достатъчно практически опит в работа с дърва - Иванка Бояджиева от ДГС - Селище, Севдалина Димитрова и Вера Станишева от ЮЗДП - Благоевград, Оля Генова от ДПП „Врачански Балкан“, Елена Кайкова от РДГ - Смолян, Люба Грудова от РДГ - Бургас, Андреана Трифонова от ЮЗДП - Смолян, и Татяна Димитрова от СИДП - Шумен.

През първия ден от визитата си българската делегация имаше възможност да посети единственото в страната Техническо училище по горско стопанство в Брук на Мур, в което се изучава и дисциплината „Горска педагогика“. Училището е с петгодишен курс на обучение, като завършилите придобиват квалификацията, която при нас получават учениците в професионалните гимназии. Българската група беше посрещната от директора на колежа Антон Алдриан, който направи крамка презентация пред гостите си и им показва базата, в която протича обучението. Д-р Анна Петракиева запозна домакините с направението през последните години в България обучения и насоките на развитие на горската педагогика, след което гостите разглеждаха училището.

Училището в Брук на Мур е модерно обзаведено, а учебната програма е насочена изцяло към практиката и реалната работа на бъдещите горски работници. Първоначално колежът се е помещавал в една от имперските ловни хижи, но по-късно към него е изградена пристройка на няколко етажа, която е изцяло от дърво, а отоплението и вентилацията ѝ се поддържат от соларни системи и иновативна станция за отвеждане на мръсния и вкарване на свежия въздух в сградата, като температурата в помещенията се запазва без промяна. През летните месеци, когато учениците са във ваканция, получената от соларните батерии енергия се продава и по този начин ръководството на училището дофинансира различни дейности, макар че бюджетът се осигурява на 100 % от държавата. Към Техническото училище по горско стопанство има изградени и обеждания, също изця-

Горските педагози от България с австрийските си колеги в Техническото училище по горско стопанство в Брук на Мур

ло от дърво и отоплявани със зелена енергия. Учебната база отговаря на всички съвременни изисквания, с оборудвани кабинети по дървообработка и лов, стрелбище и други. През свободното си време учениците могат да спортуват в голям и добре оборудван фитнес салон или пък да свирят на различни инструменти в музикалната зала.

През първата и втората година на обучението в горишните планове са включени общеобразователни дисциплини - математика, география и компютри, но през следващите семестри се залага на практиката. Училището разполага с модерни автомобили и техника за работа в реална среда. Учениците имат възможност сами да провеждат сечи, да засаждат фиданки и да се грижат за дивите животни в района. По време на престоя си в колежа обучаемите могат да полагат изпити и по свободно избирами дисциплини, като една от тях е и „Горска педагогика“. 90 % от учениците избират тази дисциплина, като в края на своето обучение получават сертификат за завършено първо ниво на дисциплината, а половината от тях полагат изпити и за второ и трето ниво през следващата учебна година. Основен лектор по горска педагогика е проф. Бетина Гейлбергер. Част от заниманията с учениците тя провежда и в сградата за обучение в Алпите, която се намира на 822 м надморска височина. В близост до обособения център има изградени модерни кабинети, както и много кътове за образователни игри, където децата, участващи в заниманията по горска педагогика, могат да научат много за гората и дивата природа, като едновременно с това се забавляват. Тук българската група имаше възможност да види „на живо“ как практичат часовете по горската педагогика.

Вторият ден от визитата бе посветен на Горския образователен център, създаден преди 15 години от сдружението на ловците в Австрия. Той се намира в близост до Виена, но извън урбанизираните терито-

рии, в красив горски парк. Учениците, които идвам тук, могат да научат много за гората и нейните обитатели. В парка на училището има изградена лисича бърлога, през която могат да преминат всички малчугани, горски телефон, лабиринт и много съоръжения, свързани с работата и отдиха в гората. В средата на терена е създаден изкуствен водоем, където учениците могат да научат за водните обитатели и техния начин на живот и развитие. Децата, които идват в училището, могат да работят в обзведените класни стаи, да играят и учат едновременно в обособените центрове в парка или пък да си запалят огън, но само на определените за това места, за да съвикнат, че в гората огън не трябва да се пали.

Горското училище разполага и с каравана, в която децата, които живеят извън столицата, могат да проведат своите часове. Освен препариранието животни тук малчуганите могат да видят и да научат какво става с животните, ако се изхвърлят отпадъци в гората или се запали огън извън предназначените за това места.

Основна част от уроците по горска педагогика се провежда извън територията на училището. С помощта на Петра Зимерер - лесовъд и сертифициран педагог на свободна практика, групата от България имаше възможността да разшири своите познания и умения, като научи и как да се провеждат занимания по горска мегистация, събиране на билки и приготвяне на козметични продукти, парфюми, лечебни отвари и храни. Българската група се включи и в двете занимания, като Петра Зимерер им даде възможност да си пригответ сами балсам от невен, парфюм с различни етерични масла, ароматизатор

за въздух и сирене с билки. Австрийската педагожка обясни, че в работата на горския педагог едно от основните предизвикателства е постоянно разделяне и разнообразяване на образователните занимания. Това е крайно необходимо, когато се работи с едни и същи класове, които посещават многократно центъра.

В края на деня участниците в българската група разговаряха с един от най-добрите горски педагози в Австрия - Хелга Долинек. Тя е ландшафтен архитект, но през свободното си време работи с деца, като целта ѝ е повече малчугани да оставят компютрите и телефоните и да го правят в гората, за да се забавляват, да учат и да опознаят света, която ги заобикаля.

По покана на Томас Башни през последния ден горските педагози посетиха Министерството на устойчивото развитие и туризма. Томас Башни, който е един от експертите във ведомството, показва реклами на материали, които се използват при работата с деца, както и книжки с екологична насоченост, които получават най-малките.

В този ден участниците в обучението разглеждаха и Горския образователен център на Виена, който се посещава ежедневно от хиляди деца.

В края на визитата си българските горски педагози споделиха пред австрийските си колеги, че са готови да реализират част от новите неща, с които са се запознали, като най-голямо впечатление правят двата горски образователни центъра. През следващата година целта на всички, които се занимават с дисциплината, е такива центрове да бъдат създадени и в нашата страна.

Татяна СТОЯНОВА
главен експерт в СИДП - Шумен

Новини от природните паркове

Три наблюдателни кули в ПП „Врачански Балкан“

На 5 юни на територията на Природния парк „Врачански Балкан“ бе проведена демонстрация на възможностите на противопожарната кула, разположена в района на пещерата „Леденика“.

На симулацията присъстваха експерти от Изпълнителната агенция по горите, СЗДП - Враца, държавните горски стопанства в Мездра, Троян и Враца, РДГ - Берковица, Басейновата дирекция „Дунавски район“ - Плевен, Дирекцията на Природния парк „Врачански Балкан“, кметове от региона. Интерес към демонстрацията проявиха и специалисти от съседна Румъния - представители на румънски горски стопанства, природен парк и горското предприятие „Ромсилва“.

Работната среща е част от дейностите по проект „Сътрудничество за усъвършенстване на управленическите практики, свързани с въздействието на земеползването върху водния режим в басейна на река Дунав“,

CAMARO-D по транснационална програма „Дунав - 2014-2020“, в който ИАГ е партньор.

През последните три години в ПП „Врачански Балкан“ не е допуснат нито един голям горски пожар благодарение на ефективното използване на интегрираната система за ранно известяване на горски пожари с три автоматични наблюдателни противопожарни станции. На кулите, достигащи до 30 м, е монтирано високотехнологично оборудване, предназначено за дистанционен пожарен мониторинг на горските масиви в радиус от 5 до 15 километра. В горските територии на страната има 17 такива съоръжения, които се стопанисват от структурите на Министерството на земеделието, храните и горите и Из-

пълнителната агенция по горите. Специалисти от ДГС - Троян, демонстрираха гасене на низов горски пожар с моторна метла - иновативен експериментален метод, за който се смята, че е ефективен поради обхвата на по-голяма площ за по-кратко време (снимката).

Национално състезание

Всички са победители В шампионат, който повишава професионализма

На 13 и 14 юни на територията на Държавното горско стопанство - Самоков, се провежде Националното състезание „Най-добър секач“, организирано от фирма „Андреас Штил“ и Югозападното държавно предприятие - Благоевград, с подкрепата на Министерството на земеделието, храните и горите, Изпълнителната агенция по горите и Съюза на лесовъдите в България.

В състезанието с по двама състезатели се включиха 7 отбора - по един от държавните горски предприятия в Смолян, Сливен, Враца, Благоевград и Габрово и Учебно-опитните горски стопанства в Юндола и Бързия (сн. 1). Североизточното държавно предприятие - Шумен, не взе участие в състезанието, но помнит блестящото представяне на неговите участници в изданието през 2016 г., когато отборът спечели първо място, а състезателят му Исмаил Терзиевски грабна купата „Най-добър секач“.

На техническа конференция в навечерието на състезанието представители на организаторите и съдийската комисия в състав: инж. Пламен Симеонов („Андреас Штил“), доц. Димитър Георгиев

(ЛТУ), инж. Чавдар Устабашiev (УОГС - Юндола), инж. Димитър Пеев (ЛТУ), инж. Иван Дулев (УОГС - Юндола) (сн. 2 от дясно наляво), проведоха инструктаж със състезателите по важни елементи от правилника на световното първенство за дървесекачи, по който се провежда шампионатът и у нас. Председателят на комисията доц. Димитър Георгиев наблюда на мерките за сигурност в дисциплината „Пovalяне на дърво“, пояснявайки ключови моменти, които могат да създават рискова ситуация. Чрез жребий бе определена и поредността на състезателите. Последва оглед на предварително маркирания за състезателната дисциплина „Пovalяне на дърво“ терен. Въпреки че дъждовният юни предупреждаваше за валежи, ранна-

та свежа утрин в деня на състезанието обещаваше добри условия за провеждането му.

Участниците в надпреварата се отправиха към местността Комино, край с. Говедарци, където сред стогодишни 20-метрови дървета бял бор започна дисциплината „Пovalяне на дърво“. На горския терен бе позволено присъствието единствено на членовете на комисията и на състезателя, на който предстоеше да повали маркираното с неговия номер дърво.

Повечето състезатели се осланяха на дългогодишния опит в професията - като Ибрахим Мандраджи (УОГС - Юндола), който има зад гърба си 25 години работа в дърводобива и участие в последните две издания на състезание-

то. Най-младият състезател - 20-годишният Лично Личев (ДГС - Темевен), разчиташе на подготовката си от Професионалната гимназия по горско стопанство и сърводобив „Сава Младенов“ - Темевен, и на знанията и уменията, завърдени с участия в местни и международни състезания „Млад секач“. Той представи своето училище на високо ниво с впечатляващото си участие на регионалното състезание „Най-добър секач“, организирано от ЮЗДП през май в Дупница, където при повалянето сървото му буквално счупи жалона.

На горския терен не липсваше и критична ситуация - сървото на един от участниците се изпълзна от контрол и се насочи в грешна посока, като се закачи за друго и трябваше да се изчака трактор. При така създадата се ситуация състезателят не получи точки. По средата на провеждането на дисциплината завала слаб сърв, който не продължи дълго и сълнцето скоро отново блестеше. Нареднати моменти съпътстваха повалянето на още едно сърво, на което състезателят окастри н'арастите и част от кората при подготовката за поваляне. Наблюдаващите в комисията допуснаха, че е възможно диаметърът на сървото при разреза да е станал по-малък от този на височина 1.30 м, което щеше да дисквалифицира състезателя. Направеното измерване с клуна отхвърли притесненията и доведе до всеобщо облечение, защото това бе сървото на миналогодишния шампион.

Някои от участниците използва-

②

ха метода „пробождане“ с моторния трион, с който, по сумите на опитни състезатели, най-добре може да бъде контролирано срязването на сървото. Чрез тази техника Радослав Раев (ЮЦДП - Смолян) успя да направи един от най-хубавите разрези и повали последното сърво (сн. 3). Той е участвал в националните шампионати, провеждани в периода 1996 - 2000 г., и е печелил призови места. За победител в дисциплината бе обявен Ибрахим Али Мандраджи от УОГС - Юндола.

Организаторите бяха подготвили шампа за провеждането на втората дисциплина „Монтаж на верига“ (сн. 4). Предварителните тренировки се оказаха решаващи и овации от публиката получиха двама от състезателите, които разглобиха и сглобиха режещия инструмент под времето от поло-

вин минута. Пет секунди не дотигнаха на Лично Личев (0:27), за да се изравни с победния резултат на Иван Каменов (УОГС - Петрохан), който бе най-бързият в дисциплината. Той стана пръв, като се справи със смяната на веригата за 22 секунди, макар че личният му рекорд при тренировки е 9:54 секунди.

Участниците са се подготвяли усърдно за тази дисциплина и това си пролича, сравнявайки резултатите, които са показвали на състезанието през 2016 г. - 11 от общо 13 състезатели са получили 0 точки заради дългото време, което им е отнел монтажът на веригата. През 2017 г. с нулев резултат са останали половината участници, а тази година те са само двама.

В следващата дисциплина „Комбинирано рязане“ всеки от състеза-

③

④

⑤

НАЦИОНАЛНО СЪСТЕЗАНИЕ ЗА ДЪРВОСЕКАЧИ - САМОКОВ, 2018 г.								
Стартов №	Име, фамилия	Държавно предприятие	КЛАСИРАНЕ по дисциплини					
			Спешелени точки/ Наказателни точки					
			Поваляне	Монтаж на веригата	Комбинирано рязане	Прецизно рязане	Кастрене	Резултат
11	Мариан Пенков Маринов	СЗДП - Враца	427	26	127	82	-144	662 1116
9	Иван Илиев Иванов	СЗДП - Враца	346	26	1	81	-408	454
2	Зафир Цвятков Куриев	ЮИДП - Сливен	410	20	0	50	-100	480 1018
1	Генади Желязков Желязков	ЮИДП - Сливен	470	8	11	49	-172	538
14	Радослав Раев	ЮЦДП - Смолян	453	0	67	40	0	560 1169
10	Кемал Исмет Боз	ЮЦДП - Смолян	272	46	100	191	-88	609
8	Борислав Стефанов Тодоров	СЦДП - Габрово	327	16	81	98	-100	522 763
7	Тодор Йорданов Тодоров	СЦДП - Габрово	0	20	132	89	-268	241
12	Петър Свilenов Вучков	ЮЗДП - Благоевград, ДГС- Самоков	120	2	134	93	-104	349 725
4	Лично Ахилов Личев	ЮЗДП - Благоевград, ДГС- Тетевен	75	83	72	146	-12	376
13	Иван Георгиев Каменов	УОГС - „Петрохан“, с. Бързия	411	93	112	205	-52	821 1050
6	Кирил Атанасов Първанов	УОГС - „Петрохан“, с. Бързия	130	34	0	65	-120	229
5	Ибрахим Али Мандраджи	УОГС - „Г. Аврамов“ - Юндола	520	0	80	39	-84	639 1171
3	Мехмед Мехмед Салих	УОГС - „Г. Аврамов“ - Юндола	367	12	8	145	-66	532

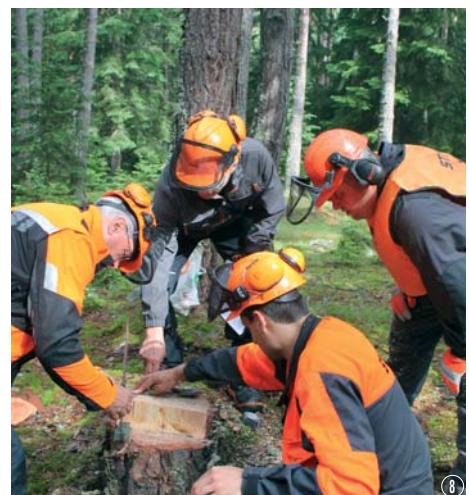
телите трябваше да отреже от гве стъбла, обозначени с червена и зелена зона и поставени под наклон в противоположни посоки, по една шайба с дебелина между 3 и 8 сантиметра (сн. 5). Според правилника разрезът се извършва първо в посока от долу нагоре до средата на червената зона, без да се излезе от нея, а след това се подхожда от горе надолу, започвайки от зелената зона, като двата ряза трябва да се срещнат в една равнина и шайбата да падне на земята. Следи се за време на изпълнението и перпендикулярност на разреза, измерва се разстоянието между равнините на двата ряза. Най-малко точки получиха участниците, които не се съобразиха с изисквания по регламент размер на шайбата. Победител в комбинираното рязане стана Петър Вуч-

ков от ДГС - Самоков.

От подготовките за следващата дисциплина „Прецизно рязане“ гва трупа състезателите трябваше да отрежат шайби между 3 и 8 см, под прав ъгъл, спрямо надлъжната ос, без да повредят дъската под тях (сн. 6). Двама от състезателите се справиха отлично с тази задача, за което получиха точки за точност - Кемал Боз (ЮЦДП - Смолян) и победителят в дисциплината - Иван Каменов.

За последната дисциплина „Кастрене“ за всеки състезател бе подгответо цилиндрично оформено стъбло, всяко с 30 изкуствено набити клона (сн. 7). Задачата на участника бе равномерно да отреже всички клони възможно най-бързо. Оставените чепове се измерват в най-високата им точка, като те не трябва да бъдат по-висо-

ки от 5 мм, а за всяко повреждане на стъблото по-дълбоко от 5 мм се начисляваха наказателни точки. Опитни състезатели се обединиха около мнението, че най-доброма техника е тази, при която участникът се прицърка към правилната поза, използва равномерно енергията си и спазва реда на кастрене. Според председателя на комисията от всички пет дисциплини участниците са представили най-слабо в кастренето. Само двама състезатели са приложили т. нар. лостов метод - определен ред, по който се кастрят клоните - лично Личев и победителят в дисциплината Радослав Раев (ЮЦДП - Смолян). Като във всяко състезание и тук напрежението бе определящ фактор за представянето на участниците, както и способността им

да го обладеят. Напрежнат бе денят и за членовете на съдийската комисия, които бяха отговорни за точното и правилно измерване на представянето на състезателите, следейки за спазването на всички изисквания на правилника за провеждане на световното първенство за дървесекачи (сн. 8). След прецизно изчисление на събранныте точки на всеки от участниците бяха обявени и победителите в различните дисциплини, както и отборното класиране.

На официалното тържество присъстваха проф. Иван Палигоров - председател на СЛБ, инж. Елин Лилов - зам.-директор на ЮЦДП - Смолян, и инж. Димитър Димитров - зам.-директор на ЮЗДП - Благоевград.

Наградите бяха връчени от управителя на „Андреас Штил“ ЕООД инж. Георги Драганов, който благодари на инж. Дамян Дамянов - директор на Югозападното държавно предприятие - Благоевград, и на инж. Василий Маринковски - началник на отдел в предприятието, за отличната организация, както и на инж. Александър Кроснев, директор на ДГС - Самоков, за подготовката на терена на състезанието, в която е участвал целият колектив на стопанството.

Инж. Драганов сподели, че провеждането на такова състезание е повод всички заинтересовани и участници - Министерството на земеделието, храните и горите, Изпълнителната агенция по горите, горските предприятия, фирмите, които професионално се занимават с дърводобив, доставчиците на техника и аксесоари в сек-

тора, да се срещнат. Секачите се опознават, споделят знания, умения и опит, а с участието си безспорно повишават своя професионализъм, което е важно както за висококаче-

представяне, но и липса на достатъчно добра подготовка, отчете док. Димитър Георгиев. „Системните тренировки са ключови за тънкостите, които се обладяват с времето. Нужно е държавните горски предприятия да имат стендове, на които състезатели-

ствената първична обработка на стъблото, така и за сигурността им и тази на околните.

Миналогодишният победител в индивидуалното класиране Иван Каменов отново грабна купата „Най-добър секач“ и получи голямата награда - висок клас моторен трион „STIHL“. Втори се нареди Мариан Marinov (СЗДП - Враца), следван от Ибрахим Али Мандрожи, които също получиха моторни трионы (сн. 9).

В отборното класиране купата на победителите за втора поредна година отиде при отбора на УОГС - Юндола, на второ място се класира отборът на ЮЦДП - Смолян, а на трето - СЗДП - Враца (сн. 10). Всички състезатели получиха каски с марката „STIHL“ и електрически тример.

Провеждането на Националното състезание „Най-добър секач“ за трета година дава възможност на съдийската комисия, останала непроменена от възобновяването на надпреварата, да сподели професионални наблюдения и очертае тенденции. Напредък в сравнение с предишните две издания и стремеж в участниците към достойно

да повишават своето майсторство. Професионализъмът в международното състезание е на много високо ниво и изисква сериозна подготовка. Надявам се, че след следващото състезание ще имаме отбор, който ще може достойно да представи България на световното първенство“, допълни док. Георгиев.

„Всички участници са победители в състезание, което повишава професионализма на дървесекачите“, каза проф. Иван Палигоров и сподели, че е нужно постигнатото да бъде надграждано във времето и работещите непрекъснато да се конкурират с най-добрите във владеенето на техниката.

Помним времето, когато състезанието беше празник на професията и представляваше незаменима школа за работещите в дърводобива. Можем да се надяваме, че след участието си в съревновование на такова високо ниво дървесекачите ще работят с повече професионализъм, каквато е и целта на състезанието.

Женя СТОИЛОВА
Снимки Борис ГОСПОДИНОВ
Станислава КРУМОВА

105 години Държавно ловно стопанство "Дикчан" - с. Самовча

Гората е неотменна част от живота на хората

Създадено през 1913 г., стопанството, чиито горски масиви са разположени в най-южния дял на Западните Родопи по южните склонове и предпланини на масива Дъбраш, се простира на площ 18 339.5 ха и обхваща горите и земите от горския фонд на община Самовча. Носи името на местността Дикчан, където се намира Базата за интензивно стопанисване на дивеч „Старият Дикчан“ и ловният дом. В ДЛС „Дикчан“ работят 65 служители и 23 сезонни работници в лесокултурната дейност.

Тази година, по време на Седмицата на гората, Държавното ловно стопанство отбеляза 105-ата годишнина от създаването си.

ИСТОРИЯ

През пролетта на 1913 г. с Указ № 25 на Народното събрание в новоосвободените земи на Южна България се създават лесничейства, като Самовчанското е сред тях. Първият назначен лесничий е Иван Апостолов. След излизането на Закона за горите от 1925 г. реорганизацията в управлението на горите отрежда контрола на горските масиви по р. Места на разложкия районен инспектор. В периода 1926-1931 г. за Дикчанска държавна гора отговаря лесничий и горски стражар. През 1931 г. се създава Ковачевското ревирно лесничество, към което се прибават три държавни гори, сред които и „Дикчан“.

Широко разпространение придобиват горскопроизводителните кооперации, които са феномен за целия социално-икономически живот на района. Те започват да работят много добре през втората половина на 30-те години, когато за лесничий на Дикчанското лесничество е назначен Петър Хаджийски, който отдава голямо значение на охраната на горите и назначава петима стражари. Първите лесоустройствени проекти се изработват през

1934 г., когато става ясно, че основният проблем за правилното стопанисване на горите и лесокултурните мероприятия в тях е липсата на пътища. Към 1938 г. лесничеството стопанисва 272 606 гка площ с горски насаждения и развива различни лесотехнически мероприятия. Периодът от 1934 до 1940 г. се характеризира със сериозни опити за въвеждане на ефективна експлоатация в държавните гори. За първи път през 1940 г. започва организираният смолособив, като са добити 2 т смола. В годините това става печеливша дейност.

Въпреки липсата на разсадници, в периода 1938-1942 г. под ръководството на лесничите и горските стражари на територията на Самовчанското лесничество чрез засаждане на семена са залесени опожаре-

Колективът на ДЛС „Дикчан“

ни и ерозирани площи и оголени склонове.

Със създаването на първите разсадници в местностите Тузлуолан и Субачиева чешма в периода 1948-1953 г. залесяването се осигурява с фиданки.

През 1950 г. горите на Дикчанското горско стопанство и на Самовчанското общинско лесничество се обединяват под името ГС - Самовча, което заема площ 23 384 ха, с три технически участъка - Дикчан, Аклиса и Самовча. Под ръководството на инж. Тодор Паракозов, назначен за директор през 1951 г., се извършват масовите залесявания в местностите Дунек, Кривелина, Палови мандри, Живинар, въвежда се садилният инструмент, известен като мечът на Колесов. Построена е сградата на стопанство в с. Самовча. Територията на държавното горско стопан-

ство обхваща 19 села, като заема 23 384 хектара. Нова реорганизация създава на една и съща територия Дикчанското горскопромишлено стопанство, което извършива добива и извоза на дървесината, и Сатовчанско горско стопанство, което провежда лесокултурните и лесозащитните мероприятия. През 1960 г. двете стопанства се обединяват. За да компенсира загубите от интензивната сеч, Сатовчанско стопанство разширява залесителните мероприятия. През 1955 г. тук се произвеждат 1 234 155 фиданки от разсадници с обща площ 30 гка, което позволява залесяванията да нараснат значително. В лесокултурните дейности се създават постоянни големи бригади, които са предимно от жени.

Първите опити да се механизира извозът са от 1954 г. с построяването на релсовата дековилна линия. Две години по-късно е монтирана и първата въжена линия, която изтегля материали от м. Върбишки дол, а след това още две. През 1956-1960 г. са създавани двете от най-важните пътни артерии, по които се извозва дървеният материал. В този период се формира цяло поколение висококвалифицирани горски работници. За опазване на младите култури се създават първите образцови охранителни участъци.

Ом началото на 60-те години на миналия век в ГС - Сатовча, започват да се провеждат ловностопанските мероприятия - поставят се хранилки, обосявят се солища, а от 1970 г. започва създаването на дивечови ниви.

Дърводобивната дейност през 70-те години нареѓда ДГС - Сатовча, сред най-добрите горски стопанства в страната. Напълно се механизират повалянето и разкройването на дървесина. На няколко пъти Сатовчанско стопанство се нареѓда на първо място в окръга по годишна производителност на моторните резачки, а двете пъти е национален първенец в дърводобива. Предприети са стъпки за оползотворяване на дървесината от труднодостъпните райони на Владово дере и Върбишки дол, продължава добивът на смола, който достига 150-200 тона.

През 1984 г. се извеждат първите сечи от залесените в края на 40-те и началото на 50-те години площи. Средногодишно се отглеждат по над 10 000 гка култури.

В края на 80-те години на века на 23 493 ха е създадено едродивечовото ловно стопанство, чиято площ бързо нараства. Към 1981 г. в ловното стопанство има много добри дивечови запаси - 70 елена, 378 сърни, 231 гиби свине, 42 глухара, мечка. Създават се пасищни площи, подобряват се естествените ливади. Обособен е първият ловен участък за гиби свине и елени, внасят се и муфлони. Ловоустроителното на площите е извършено през 1985 година. През 1986 г. са изградени 2 бази за интензивно развитие на дивеча в м. Старият Дикчан, с площ 743 ха, за благороден елен, сърна и гиба свиня, и в м. Батица, с площ 567 ха - за муфлон, елен лопатар и сърна. Същата година е посрещната и първата група чужденци за ловен туризъм - от Германия, Испания, Австрия и Швейцария. До 1993 г. стопанството получава високи приходи от ловен туризъм.

НАСТОЯЩЕТО

Ом 1991 до 2006 г. горското стопанство има различен статут - от 1991 до 1994 г. (и през 1999-2001 г.) е

Държавно лесничество, от 1994 до 1999 г. е Горско стопанство, от 2001 до 2008 г. е Държавна дивечовъдна станция, а от 2009 г. става Държавно ловно стопанство „Дикчан“ в състава на РДГ - Благоевград. От 2011 г. ДЛС „Дикчан“ е териториално поделение на Югозападното държавно предприятие - Благоевград.

Най-високите си успехи стопанството постига между 2006 и 2012 г., като е носител на много отличия, а директорът инж. Пламен Поюков през 2009 г. става носител на званието „Заслужил лесовъд“. Стопанството получава и сертификат на Световния съвет на горите, с който придобива гаранция за изискването на европейските екологични норми. От 2009 г. има сертификат FSC за качество на продукцията. През този период е напълно обновен и сградният фонд.

Стопанството разполага с три ловни дома. Ловните дружини на територията му са 7, като в тях членуват 460 ловци, които ловуват предимно едър дивеч (групов лов на гонки), сърна подборно, заек. Ловното стопанство е едно от малкото в страната, които предлагат лов на глухари и на вълци. Ежегодно посреща ловци от Испания, Австрия, Италия, Турция, Гърция, Сърбия и други държави.

Средната надморска височина на стопанството е 1250 м, дървесиният видов състав е 74 % иглолистни и 26 % широколистни.

Трите му горски разсадника „Кору дере“ - с площ 26 гка, и „Палашева река“ - 19 гка, в землището на с. Сатовча, чийто сгради са ремонтирани през 2009 и 2015 г., и разсадник „Луковица“ - 7 гка, в землището на с. Фъргово, задоволяват нуждите на териториалните поделения на ЮЗДП - Благоевград.

Средногодишното залесяване на ДЛС „Дикчан“ е около 110 гка, като от 2007 до 2018 г. са залесени общо 1173 гка, от които по три проекта по Мярка 223 и финансиране от еврофондове с обща площ 561 декара.

Запасът от дървесина на територията на ДЛС „Дикчан“ е 4 582 465 м³, като средногодишното ползване по АУП 2008 г. е 36 185 куб. метра. Предстои приемането на новия горскостопански план.

Дървесината се реализира изцяло за задоволяване на нуждите на местното население от дървата за огрев и от местните търговци, заети в сектора с преработка на строителна дървесина.

На територията на стопанството се намира резерватът „Конски дол“ (34.7 ха и 115.8 ха защината местност около него), който съхранява съсесена смърчово-елово-букова гора на 250-300 години. В историята на стопанството са съхранени иметата на 16-те ръководители, всеки със свой принос в развитието му, и сред тях инженерите Петър Хаджийски, Йордан Чалъков, Тодор Паракозов, Георги Начев, Никола Перухов, Манол Кръстев, Евгени Генчев, Пламен Поюков. По случай столетния юбилей ДЛС „Дикчан“ издава книга за историята си. Днешното поколение лесовъди на стопанството продължава достойно традициите и внася своя новаторски почерк в стопанисването на дикчанска гора.

Инж. Исмаил МОЛЛОВ
директор на ДЛС „Дикчан“ - с. Сатовча

Новини от държавните предприятия

ЮЦДП - Смолян: Тече активна подготовка за горска сертификация

Първото от поредица обучения за специфичните на устойчивото управление на горите, изисквани от Националния стандарт за горска сертификация, се проведе на 7-8 юни в Доспат. Събитието бе организирано в партньорство между WWF - България, и ЮЦДП - Смолян, в рамките на подписаното през 2017 г. партньорско споразумение. Участваха отговорни за сертификацията служители от Държавните горски стопанства - Златоград, Ардино, Женда, Крумовград, Момчилград и ДЛС „Женда“. В рамките на обучението участниците получиха повече информация за общи процес на управление на сертифицирано горско стопанство, взаимоотношенията и въздействията на горскостопанската дейност върху местните общности и елементите на

околната среда. мястото на обучението не е избрано случайно, защото Държавното горско стопанство - Доспат, е първото сертифицирано стопанство в страната (2005 г.). Служителите му споделиха опита си при управление на дейностите в стопанството в условията на сертификацията. Представителите на WWF - България, представиха разработеното приложение за мобилни телефони „Горски спътник“, чрез което лесно, включително и на терен, е възможно да се определят и описват в мониторингови формуляри видовете растения и

Участници в обучението по сертификацията

животни, включени в концепцията за управление на горите с висока консервационна стойност.

Андреана ТРИФОНОВА

СИДП - Шумен: Създават се нови гори

През м.г. в ДГС - гр. Омуртаг, са залесени 69 дка нови гори. Към тях се прибавят и 35 дка тазгодишни залесявания, извършени на територията на стопанството със зимен дъб, благун и цер. За младите насаждения, създавани в стопанството през последните 5 години, се полагат съответните грижи по отглеждане и се упражнява контрол от страна на Североизточното държавно предприя-

тие (снимката). В ДГС - гр. Омуртаг, се подготвят и нови площи за залесяване за следващата година, като на мястото наувредените гори ще се следи за естественото възобновяване и неговото подпомагане.

Татяна ДИМИТРОВА

Wood-Mizer
from forest to final form

ДВОЙНОЗАРЪБВАЩ / МНОГОЛИСТОВ ЦИРКУЛЯР EG300

НАЙ-ЛЕСНИЯТ НАЧИН ДА УВЕЛИЧИТЕ ПРОИЗВОДИТЕЛНОСТТА

Комбинира функциите на двойнозаръбващ и многолистов циркуляр в една машина

Оптимизира рандемана от всяка дъска

Увеличава общата производителност на банцига с 20-30 %

Може да бъде оборудван с до 5 циркулярни триона

Екотехпродукт ООД

София 1186, ул. „Стар Лозенски път“ № 38
office@ecotechproduct.com

www.wood-mizer.bg

тел./факс: 02/979 17 10

тел.: 02/462 70 35

тел.: 089 913 31 10

Памет за поколенията

Прези 7 години сп. „Гора“ (бр. 2 от 2012 г.) откри новата си рубрика „Да почистим паметниците на лесовъдите“. Направихме и преглед - в материали и снимки - на известните ни паметници, мемориални плочи, чешми, увековечаващи делото на горската съзидателност. Инициативата, подкрепена и от Съюза на лесовъдите в България, бе подхваната светкавично. До деня на откриването на Седмицата на гората през 2012 г. служителите в регионалните дирекции по горите и горските стопанства бяха открили и привели в добър вид десетки паметни знаци. Работата по почистването и поддържането им в следващите години се превърна в пречистваща емоция и дори в откривателство, защото немалко се оказаха забравените дотогава знаци на паметта. Нека да продължим с нашата идея „паметта да не обраства с бурени - и в преносния, и в съвсем буквалния смисъл“ и да продължим да се грижим за колегиалната ни памет.

Представяме вие събития в подкрепа на инициативата.

Варна. Както всяка година, по време на Седмицата на гората, служителите на Дирекцията на ПП „Златни пясъци“ и Регионалната дирекция по горите - Варна, на 4 април отгадоха почит и положиха цветя пред паметната чешма на инж. Йордан Минков (1911-1996). Варненският лесовъд има голям принос в стопанисването на горите в региона. От 1951 г., когато става директор на регионалната горска служба във Варна, той постига най-големите си професионални успехи в областта на стопанисването на дъбовите гори и природозащитата - облагородяване и превърщане на Камчийския Лонгоз в резерват, поддръжката на лонгозните гори по поречието на р. Батова и създаване на лесозащитните пояси в Добруджа. Носител е на званието „Заслужил лесовъд“ и на трите отличия „Народен орден на труда“. Активната позиция на инж. Минков, която можеше да му коства професионалната кариера, запазва във възможно най-оптимални граници територията на Природния парк „Златни пясъци“. За заслугите на инж. Йордан Минков към българската гора в парка през 1999 г. е изградена мемориална чешма, която се поддържа в добро състояние и радва всеки турист с бистрата си вода (сн. 1).

Трън. На 11 април по идея на Общинското предприятие „Трънска гора“ и със съдействието на община Трън бе открита възстановената паметна плоча на първия лесовъд в околията - Яким Тошков. С отдава-

не на почит и поднасяне на цветя и венци на паметника лесовъдите от ОП „Трънска гора“, Държавното горско стопанство, както и служители на Районното управление на МВР и на община и ученици от „Детско полицейско управление“ към СУ „Гео Милев“ в Трън отбелязаха Седмицата на гората.

Паметникът е съграден в м. Кръст, в боровата гора, от колеги лесовъди в знак на признателност след кончината на лесовъда. На паметната плоча четем думите: „Почивай сред вечно зелената борова гора - твое дело, скъпи ни!“ (сн. 2).

Името на Яким Тошков е свързано с първите залесявания в Трънска околия, като по негова инициатива са съзидани едни от най-старите в нашата страна противоерозионни култури на територията на Пернишка област.

Яким Тошков е роден на 25.11.1877 г. в Трън. Завърши образоването си в Писек, Чехия, и през 1898 г. започва работата си като лесничей в Хасково. От 1909 до 1914 г. работи в Трън заедно с Цонко Иванов. За 20 г. в професията е преместван 20 пъти и уволняван 6 пъти. Житейският му път завършва на 03.11.1921 г., когато е само на 44 години. След себе си оставя наследство на поколенията - стомици дехари противоерозионни и други залесявания.

Предстои реставриране на паметника, както и по-подробното проучване на живота и делото на лесовъда, за което ни съобщава инж. Даниела Петкова от ОП „Трънска гора“.

Алпинистът Дойчин Боянов

Д-р Дойчин Боянов е роден на 1 юни 1976 г. в софийския квартал Княжево, където живее и сега. През 2004 г. завърши Националната спортна академия, а през 2005 г. - магистратура „Спорт с високи постижения“. Преподавател е в НСА, катедра „Туризъм, алпинизъм и ориентиране“, като през 2012 г. защитава докторантура. Член е на УС „Българската федерация по камтерене и алпинизъм“ от 2002 година. Уредител е на спортния клуб „Вертикален свят“.

От 1999 г. има 18 световни изкачвания, като 5 от тях са на осемхилядниците - Броуд пик, К2, Нанга Парбат, Хидън пик, и разбира се - Еверест, който Дойчин покорява през 2004 г. без кислород.

Върховете Голям иглен връх, Св. Борис, Симеон, Академия и София на о. Ливингстън, Антарктида, са премиерни изкачвания на Дойчин.

Многократен победител в тържествите първенства по алпинизъм и ледено камтерене, като в 3 от тях извоюва първо място, а през 2017 г. става републикански шампион по алпинизъм.

Автор е на монографията „Спортна анимация в планинския туризъм“ (2015 г.), а през 2016 г. в съавторство с друг наш известен алпинист и преподавател д-р Сандю Бешев издава уникална книга „Българските върхове по карта на света“.

Инициатор, организатор и участник в събитието, проведено от ДПП „Витоша“ на 14 април т.г. - двадесетчасовият супермаратон „Един ден на Витоша“, в подкрепа на изграждането на алеята за спорт за хора с увреждания в м. Иглицина поляна.

Има две деца.

В топъл юнски ден, седнали с Дойчин под сенките на витошките дървета, огласяни от птичи песни, постоянно се пренасяме към ледените върхове и изпитания. Но нито за миг от ведрото му момчешко лице не отлетя прекрасната му усмивка, не изчезна топлината в общуването, нито сериозността в разговора за потребността да четеш книги и да научиш на това и децата си. И за седен път се убедих, че за да бъдеш успял, трябва да си добър човек.

На Земята има още много

- Дойчине, алпинизмът твоя детска мечта ли беше?

- Домът на моето детство е Витоша. Тя е първото нещо, което съзнанието ми е фокусирало. Израснах с нея в детски приключения и игри. Няма да забравя как строяхме къщи по дърветата, камерихме се по стръмнините на Боянския водопад и природата винаги беше около нас. Желанието ми да пътешествам, да срещам новостите, което е обичайно, ако си сред природата, са ме завели в алпинизма. По време на едно изкачване на Мусала, бях 18-годишен, се запознах с истински алпинисти. Записах курс по алпинизъм и оттогава започна моето професионално формиране, защото преди това само си фантазирах какво става в този спорт.

- А всъщност какво е алпинизмът - спорт, страст, отношение към природата на страната и света?

- Алпинизмът не може да бъде изцяло причислен към спорта. Тъй като няма правилник както в другите спортове. Разбира се, в него има едно неписано сериозно правилование, с което всеки алпинист задължително се запознава, за да не прави грешки, които га му костват

здравето и живота. От гледна точка на физическото усъвършенстване обаче алпинизмът развива всичките страни на спортната подготвка.

- Променя ли се алпинизмът във времето?

- В днешно време това занимание не се интересува колко висок е върхът, а какъв е стилът, с който е изкачен. Еверест, който стана нарицателно за високи постижения в най-различните области на живота, вече не представлява голямо постижение в алпинизма. Голямото постижение представляват неизкачван връх, преминрен маршрут, технически труден, в малък състав, без да се наруши скалата, изкачване без кислород и носачи - т.е. в етана сме на най-дженентълменско отношение към природата, срещ която си попаднал. Христо Проданов е в световната десенка на изкачили Еверест без кислород. Между другото Еверест е изкачен по този начин за първи път през 1978 година. До този момент цялата медицинска наука за адаптацията на човека към високите над 8000 м планини бе категорична, че това е абсолютно невъзможно. И гори да се случи, върналият се от тази височина алпинист ще бъде най-малко с мен-

тални увреждания. Именно това опровергават Райнхолд Меснер и Петер Хабелер, първите, изкачили Еверест без кислородна маска. Оттогава такива изкачвания са практика и будят уважение гори и от факта, че отиваш на върха без „допинг“, какъвто в случая е кислородът.

- А откога се изкачваш без кислород?

- Винаги, откакто катеря осемхилядиците. Първата ми среща с гигантите бе през 2001 г. при изкачване на Броуд пик (8047 м), Пакистан, което прекратихме на няколко стомин метра от върха поради рязкото влошаване на времето. Аз съм от поколението алпинисти, при които проблемът с кислорода вече е овладян, има достатъчно знания и начини как човек може да се подгответи и какво да прави. Еверест, който е почти 9000 м, също вече не е проблем за сериозни алпинисти да се изкачат без кислород.

- Началото на изкачването или стъпването на върха е по-вълнуващо?

- Не мога да кажа, че не е вълнуващо началото, с всички неизвестности, които малко по малко започват да отнагат, когато си направил нужното. Минавайки пътя нагоре, човек се натоварва с огромен ангажимент и си дава сметка, че трябва да извърви този път и в обратната посока. Така че тази категория върхове - гиганти, не ти дава възможност да изпиташ пълното щастие и наслада от това, че си горе. Надали някой на върха размахва юрлуци и креши колко е велик, при положение че „гилотината връщане“ е надвиснала над теб. Поне аз не съм го правил.

- Има ли връх, който често навестява спомени те ти?

- И шестте ми експедиции до осемхилядиците са ме белязали сериозно. Но на К2 изживях лична драма - трябващо да взема решение да се откажа от успеха толкова близо до него, може би за да запазя нещо друго, което ми е било важно. Един от най-трудните за изкачване върхове е Нанга Парбат в Каракорум, известна като „планината убиец“, защото има безброй случаи, когато там изчезват цели експедиции и има страшно много жертви.

непокорени върхове

тви. Това те натоварва психически, когато тръгваш към този връх. През 2006 г., може би защото поддържахме страхотна концентрация и усещахме респект от мястото, в изкачването с Николай Петров не направихме никој грешен ход и в много добър стил и идеален момент бяхме на върха. Това е експедицията, която ми носи голямо удовлетворение.

- Върховете на ледения континент Антарктида с какво се различават?

- Континентът е място, където не можеш да си с претенции, че имаш богат алпийски опит. Когато отиваш на Антарктида, все едно от Земята кацаш на Марс - всичко е различно. Макар да са високи около 1800 м, върховете там са с особена структура, много опасни, както е опасен целият антарктически климат. Няма все още достатъчно опит в преодоляването на такива форми и структури. Материкът е буквально „бяло петно“ в алпинизма и изкачванията там са много ценени в нашите среди, защото отговарят на всички критерии за съвременен алпинизъм. Между 2014 и 2017 г. на о. Ливингстън направихме премиерни изкачвания на 5 върха. Че-

тири от тях бяха вече наименувани, а петият кръстичме София.

- Има ли на Земята много непокорени върхове?

- Има, и този факт най-много ме интересува - да търся такива върхове, както и начини за изкачването им. Дори в момента предпrijемаме действия по организацията на експедиция в Китай, където сме открили такъв неизкачен връх от порядъка на 7000 метра. Тези немалко неопознати от алпинисти върхове остават неизкачени по причини от политически, културен и религиозен характер. Но си остават мечти, които все някога ще се осъществят.

- Каква е идеята да издадете книгата „Българските върхове по картата на света“?

- Идеята е на д-р Сандю Бешев, но съм много щастлив, че се появява такова издание. Ето говорехме за неизкачените върхове, за новите пътища към тях и е важно да се знае, че съществен белег на алпинизма е стремежът да отговориш на въпроса „Какво ново?“ Откакто съществува алпинизъм, той завладява хоризонти, които за хората до този момент са били непостижими и невъзможни. Ние се вторачваме в Еверест, но сме само по-редната нация, която се е изявила там, и сме в числото на осемте хиляди души, които са го изкачили. Тоесть това постижение е разделено между осем хиляди, докато много по-значимо е да си първи, превзел върха, или да си решил пръв проблема, който го се никой не е успял да реши. Книгата събира част от постиженията на български алпинизъм, на които доскоро не се обръщаше нужното внимание.

- И всенака си стигнеш своя Еверест е...?

- Хората разбират смисъла на тези думи като реално достигнат връх в най-различни области, в които работят. Разликата при алпинистите е, че ние си задаваме стила, с който стигаш върха. Затова казвам, че не всички, които са били на Еверест, са били на един и същи връх. Едните са го направили като първи през 1953 г., едните - по по-трудни маршрути, но други - като ексцентрична проява и с многобройен обслужващ персонал.

- Как се преживява трагичният край на колегата и приятел, какъвто беше за теб Боян Петров?

- Сърдът на близките не се преживява. Просто се научаваме да живеем с физическото им отсъствие, но ежедневно те са срещу нас. Не мисля, че и аз успявам да се разделя с тях, защото, бидејќи част от толкова силна и важна история, те не могат да бъдат зачеркнати от нашия живот. Убеден съм, че Боян Петров, намирали се в си-

туация, която ние не познаваме, е действал от позиция на опита и е правил всичко възможно да запази живота си. А на нас остава да запазим паметта за него.

- Променя ли се нагласата на човека към екстремните преживявания, когато той създава семейство?

- Преди да стана баща, не съм се замислял за други същества, които зависят от мен. А гецата до определена възраст са изключително зависими от родителите си. Това не значи, че съм спрял да ходя в планините, но премислям нещата още два пъти заради тях.

- Българските геца днес мечтаят ли да станат алпинисти?

- Нека си имат най-различни мечти, защото те са движещата сила в живота. Но при всички положения гецата трябва да вземат пример от алпинизма. Да се запознаят с алгоритъма за изкачване на върхове, защото могат да го експонират в друга среда. Често съм канен от по-креативните учители в училищата. Учениците слушат с огромно внимание и задават много интересни въпроси, които възрастните например не могат да загагат.

- А каква е изобщо мечтата на алпиниста? Какво планираш за тази година?

- Мечтата постоянно се променя. Когато си изкачил един връх, виждаш още милион върхове. Идеалният връх винаги е красив, забулен в мистерия, с проблем, който ти като алпинист трябва да решиш пръв.

Плановете ми за тази година са за България - Рила и стена Вратцата. Чудесни обекти да проявиш новаторство.

- Как ти хрумна идеята за щафетния супермаратон, наречен „Един ден на Витоша“, в който бе-

ше не само организатор, но и участник?

- Прекарвам живота си с Витоша. Често си представях колко от планинските спортове могат да се развиват сред нея и как в рамките на едно денонощие могат да станат. В тази моя фантазия направих и план за местата и дейностите, които могат да се проведат в планината. И така в сайта на ДПП „Витоша“ попаднах на

тяхната кампания „Витоша - достъпна за всички“ с открита дарителска сметка за изграждане на алея за спорт за хора с увреждания в м. Иглицина поляна. И рещих, че това, което съм планирал, има смисъл, когато стане обществено достояние и кауза, в която да се включат известни български спортсми.

- Съзвездие от елитни спортсми участва в този двадесетчасов супермаратон - над 15 души, сред които незабравимият Боян Петров. Трудно ли Ви беше да ги убедите да се включат?

- Не, не беше трудно. Познавам ги отдавна, приятели сме и близки. Боян Петров, Антония Григорова, Весelin Овчаров, Кирил Николов - Дизела, Николай Пемков, Илко Илиев, Евгени Балев, Владимир Гюров, Иван Кошухаров, Мартин Маровски, Никола Калистрин, Росен Касабов, Станилия Стаменова, Тодор Кисимов - всеки от тях професионалист в своя вид екстремен спорт, не се поколебаха нито за миг. Това се отнася и за фирмите, оказали финансовата подкрепа на каузата. Организацията не беше никак лесна, но успяхме да осъществим идеята на проекта и да покажем какви невероятни възможности дава планината - можеш да преминеш през нея по земя, въздух, вода и под земята, и да привлечем вниманието към проблема, който много бавно се решава в нашето общество - да има нормален достъп до Витоша на хора с увреждания, на възрастните, на майки с детски колички. Изграждането на алеята в м. Иглицина поляна ще стane възможно с гарения за каузата, за което можете да прочетете на интернет страницата на ПП „Витоша“ и в профила на инициативата във Фейсбук. С премиерата на филма „Един ден на Витоша“, състояла се на 2 юли в кино „Люмиер“, също се събират средства.

- Ще има ли втори „Един ден на Витоша“?

- Удовлетворен съм, че инициативата се провежда по най-добрия начин и се изкушавам от мисълта да се превърне в трагедия, за да може в обществото да се говори за проблема с достъпа на хора в неравностойно положение до Витоша.

- И трагационния за рубриката ни въпрос: какво е за теб гората и природата?

- Живот. Много пъти съм бил в планини, в които няма гора. Месеци наред сме живели в такава срепа - лед и скали. И съм стигнал до личния извод, че зеленият е цветът, който най-много липсва на човека, когато се лишиш от него. Асоциирам зеленото с живота, а нашите планини са живи, защото имат гора.

С госта разговаря
Светлана БЪНЗАРОВА
Снимки Йордан ДАМЯНОВ
и личен фотоархив на Дойчин БОЯНОВ

Как да изберете бандигова лента

Фирмата Wood-Mizer предлага бандигови ленти за рязане на всякакви видове дървесина - от сурова мека дървесина до изсушена и много твърда дървесина. Предлагат се повече от 60 вида бандигови ленти с различни комбинации от профил на зъба, чапраз, широчина и дебелина. Как да се избере тази, която е най-подходяща за конкретния случай?

SilverTIP

Бандигоовите ленти SilverTIP са подходящи както за разбичване трупи, така и за последващото доразбичване на призми. Подходящи са и при голям обем на производство. Произведени от високовъглеродна стомана лентите SilverTIP могат да бъдат използвани на промишлени и мобилни бандизи, както и на листачи. Този вид стомана най-често се използва за производство на тесни ленти, които леко се заточват повторно след това.

Широчина: 32 мм, 35 мм, 38 мм, 40 мм, 45 мм, 50 мм, 63 мм, 75 мм

Дебелина: 1.00 мм, 1.07 мм, 1.14 мм, 1.40 мм
По-меки са от ленти, изработени от високо легирана стомана.

DoubleHARD

Лентите от серията DoubleHARD са с широко приложение - за разбичване на мека, твърда, замързала или дървесина с много чепове. Направени са от високолегирана стомана и са подходящи както за мобилни, така и за промишлени бандизи. Зъбите на лентите са закалени във високочестотно поле и имат висока твърдост, два пъти по-дълго време на работа между две заточвания в сравнение със стандартните карбонови ленти.

Широчина: 32 мм, 35 мм, 38 мм, 40 мм, 50 мм

Дебелина: 1.00 мм, 1.07 мм, 1.14 мм, 1.27 мм, 1.40 мм

Заточват се със стандартните машини за точене с шайби с боразоново покритие. Стоманата, от която са изработени, има по-висока твърдост от тази на лентите DoubleHARD.

MaxFLEX

MaxFLEX е сравнително нов модел лента с много голяма еластичност и широко приложение, която се използва за бичене и листене на дървесина, където се изисква максимална продължителност на работа. Лентите MaxFLEX са направени от спе-

циално подбрана стомана за максимална еластичност и дълготрайност. Използват се както на мобилни, така и на промишлени бандизи за трупи, но могат да намерят приложение и при листене на дървесина.

Широчина: 32 мм, 35 мм, 38 мм

Дебелина: 1.00 мм, 1.07 мм, 1.14 мм, 1.27 мм, 1.40 мм

Заточват се със стандартните машини за точене с шайби с боразоново покритие. Стоманата, от която са изработени, има по-висока твърдост от тази на лентите DoubleHARD.

BiMETAL

Биметалните ленти (BiMETAL) са направени от високолегирана стомана със закалени зъби. Основно се използват за първична обработка на дървесината на мобилни и промишлени бандизи. Лентите BiMETAL запазват остротата на зъбите три пъти по-дълго от карбоновите ленти. Биметалната сплав, от която са направени, осигурява едновременно висока износостойчивост и дълъг експлоатационен живот, особено при по-твърди и трудни за обработка дървесни видове

Широчина: 34 мм

Дебелина: 1.07 мм

Заточват се със станадратните машини за

точене с шайби с боразоново покритие.

RazorTIP

Лентите RazorTIP имат режещи върхове на зъбите от стелит и са специално създадени за разбичване на особено твърда дървесина. Те са с висока износостойчивост, могат да останат в работа по-дълго и да бъдат многократно заточвани. Превъзхождат значително в това отношение другите видове ленти.

Широчина: 32 мм, 38 мм

Дебелина: 1.07 мм, 1.14 мм, 1.40 мм

Заточват се със станадратните машини за точене с шайби с боразоново покритие.

Екотехпродукт ООД

София 1186

ул. „Стар Лозенски път“ 38

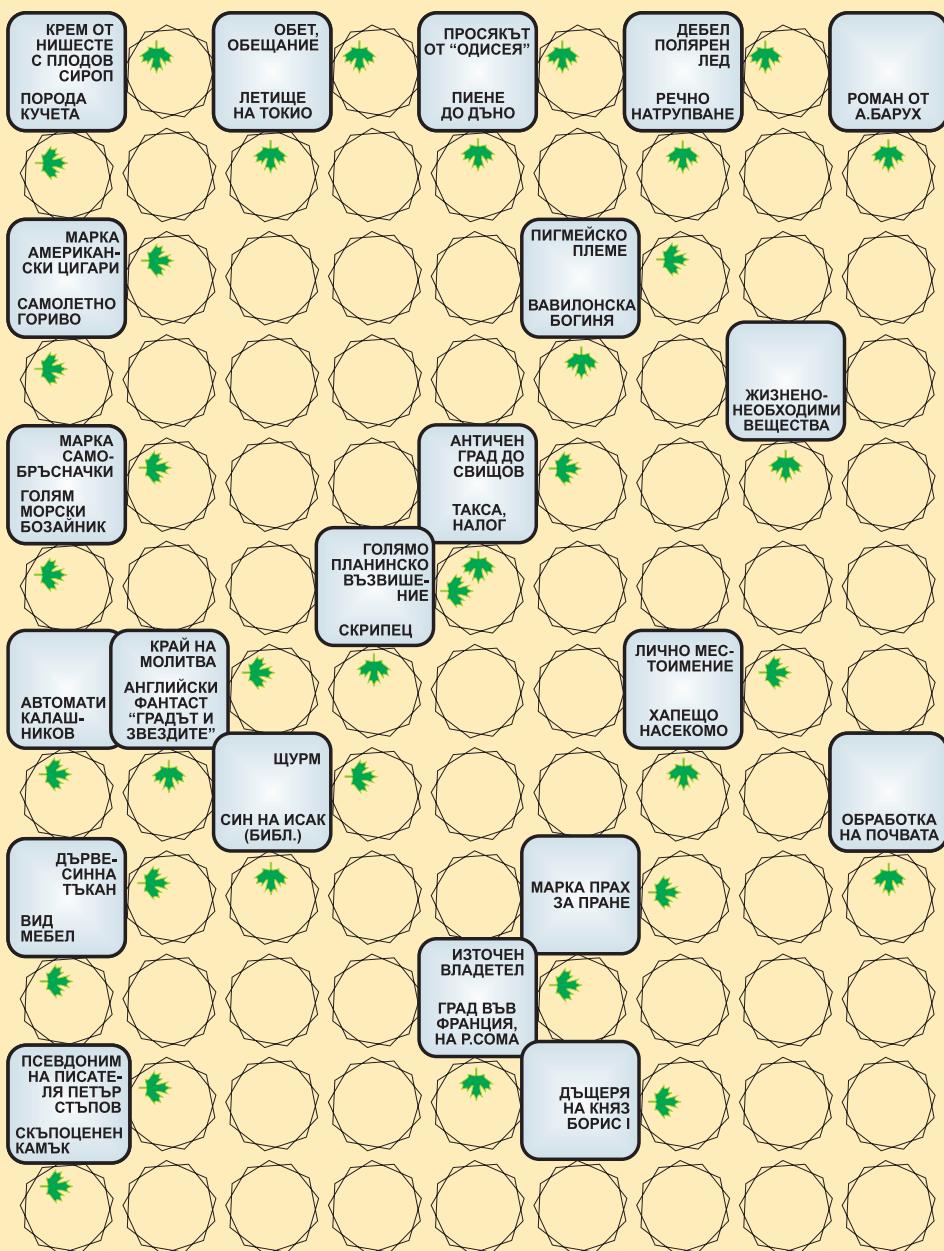
office@ecotechproduct.com

тел./факс: 02/979 17 10

тел.: 02/462 70 35

тел: 089 913 31 10

www.wood-mizer.bg

СТЕФАН КРЪСТЕВ

ОТГОВОРИ НА КРЪСТОСЛОВИЦАТА ОТ БРОЙ 5/2018:

ВОДОРАВНО: Пако Рабан, „Колорина“, Виталитет, Накат, Вир, Гаф, Сок, Тир, Политикан, Ламарина, Декоратор.

ОТВЕСНО: Такини (Серджо), Ополе, Котарак, Лак, Колак, Димо, Рола, Тар, Барит, Лира, Бит, Кит, Ванеса, Ивано, Нат, Фар, Нар.

Самораслачи

Старият горски бай Нено Балканджията се прибира възхи изненадаващо трезвен, но видимо изнервен и ядосан. Неновица го пума какво става.

- Имам проблеми!
- Защо така говориш в единствено число. Ние сме семейство и заедно ще се справим!
- Ами... сложно е.
- Нищо, какви, какви, заедно...
- Добре тогава. Нашата любовница е бременна...

Неновица се прибира с пълна пазарска чанта:

- Скъпни, защо не гледаш мача? Ето, че ти пусна телевизора, купила съм ти и биричка, ще изпържа картофки...

Бай Нено:

- Колко е зле?
- Е, колко! Предната броня, левият фар и малко джантата се е огънала...

Мачът набира темпо. Неновица е от пет минути в хола и вече крещи:

- Ти изобщо не ме слушаш, когато говоря!
- Кои? - сепва се Нено.
- Ти.
- Какво аз?

Неновица намерила скрити пари и пума Нено:

- Омкъде имаш толкова много пари и ги криеш!
- Ама нали скоро имаш рожден ден, събирах ги за подарък.
- Аха, а защо са толкова малко?

- Докторе, помните ли какво ме посъветвахте, когато нещо не бях добре с нервите? - пума бай Нено джипито.

- Помня, разбира се. Да си намериш любовница.
- Така, мака, а сега обясни на жена ми, че се лекувам...

Мъдростта на розата

България е роза, която ухае по целия свят и дарява красота, цветове и усмивки. А роза става самата България, когато на Фестиваля с нейното име целият свят се събира в мъничкия ѝ благоуханен цвят. За да разцъфне, разтваряйки събираното година, или по-точно - векове, благоухание, което още по-точно - изригва, обсипвайки Казанлък, и Розовата долина, и България, та даже и света, с искрящите цветове на оживялата като след рука на дългоочакван топъл дъжд дъга.

Това бе празничното шествие на Фестиваля на розата по обяд на 3 юни. Пред Царицата на розата, грейнала в розовото сияние на разкошната, извезана с рози, одежда, преминаваха хиляди усмивки, девици с искрящи от щастие лица и със затаени от вълнение сърчица - от най-малките като разноцветни патета до батковци и какички, носещи традицията на града в образоването и занаятите, в танците и спорта, в изкуството да бъдат в първите редици на съхранението на българското.

Иначе не би могло Фестивалът да стане на 115 години, лютиерството - на век, Царицата на розата да бъде днес петдесетата!

Какво ли прави първата царица? До мен, в над 120-хиляндната публика от цял свят, просълзена възрастна жена посочи русичкото мъниче от групите на детските градини: „Ето го моето правнуче. И аз бях като него, когато запомних празника, за който моята баба ми разказваше как е започнал“.

С нас бяха и думите на песента, обявена за „Песен на ХХ век“: „Вземи в този хубав ден една българска роза от мен“.

Какво още? Магията на розобера! Той привършва в ранни зори, но ние, гости, усещахме омаята. Попадахме сякаш в нереален свят сред летящите розови листенца, нежния аромат на въздуха, примесен с усмивки, светлина от щастие и в...някакъв покой, изпълнен с благост и дружелюбие. Много е косттало всичко това на организаторите, но си заслужава. Заслужава си заради всички греещи очички на бъдещите царици, заради възторжените усмивки на чужденците, най-вече от Китай и Япония, пременени в пъстроцветни български носии, заради хилядите радостно трепнали сърца.

Заслужава си заради живата България!

Борис ГОСПОДИНОВ
Снимки автора

КОМФОРТ

И ФУНКЦИОНАЛНОСТ

Тракторите Husqvarna са подходящи за ефективно поддържане на трева и разнообразни други задачи, свързани със земята. Нашите градински трактори са практични и функционални, разполагат с различни методи на косене и могат да бъдат оборудвани с допълнителни принадлежности.

Градински трактор HUSQVARNA TC 138

Лесен за управление трактор, подходящ за малки до средноголеми площи. Резултатите от работата с него винаги са отлични, благодарение на способността му перфектно да събира окосената трева и падналите листа. Притежава мощен двигател, както и хидростатична трансмисия, управлявана с педал. Колекторът се разтоварва лесно, непосредствено от мястото на водача. Удобно регулиране на височината на косене и индикатор за акумулятора с изход за зарядно устройство. Широка гама от аксесоари.

АГРОЛАНД-БЪЛГАРИЯ АД, София 1700, ул. "8-ми декември" 13, тел. 024 666 910
info@agroland.eu
www.husqvarna.bg